

**Wɛ taani dɔɔ
MARUKI
na pɔpɔni tun**

**Wɛ taani dɔɔ Maruki na
pɔpɔni tun na bri dɔɔbam
kɔɔɔ tun mɔ tuntu**

Maruki yɔ wɔɔɔ dɛɛn na tɔgi o tɔɔi Wɛ titɔɔa o zani Pooli dɔ Pɔyɛɛɔ tun mɔ. (Nii-na Titɔɔa Tɔɔɔ 13:5, Kolɔɔ 4:10, 1 Pɔyɛɛɔ 5:13.)

Maruki tɔɔɔ kɔm bri nɔ Zezi yɔ Wɛ Bu mɔ, o jɔgi ni wɔɔɔ maama baɔa nɔ (Maruki 1:1 dɔ 15:39).

Maruki dɛ yigɔ o pɔpɔni Zan wɔɔɔ na miisi nɔɔna na wɔni tun na tu o kwe cwɔɔɔ o pa Zezi te tun. O ta bri Zezi dɔ dɛɛn na pɛ Zan miis-o na wɔni te dɔ sutaani na maɔ-o te tun (Maruki 1:1-13).

O bri Zezi na bɔɔi nɔɔna sɔ ba taa tɔg-o te, dɔ o na zaasi nɔɔna te, dɔ o na pɛ yawɔna na yazurɔ yɔ o zɔli ciciri nɔɔna yɔra nɔ, yɔ o yagi nɔɔna lwarɔm o ma cɛ-ba te tun (Maruki 1:14—10:52).

Zezi wuuri o ta dɔ o karabiɔ bam nɔ, o na ve Zeruzalem, oɔ na yaara yɔ o tɔ, sɔ o laan joori o bi o yagi tɔɔni. Ba nan wɔ ni o taani dɔm kuri (Maruki 8:31-32 dɔ 9:30-32 dɔ 10:32-34).

Zezi dɛɛn na maa zɔɔri Zeruzalem tun, nɔn-kɔgɔ zul-o zanzan. Zwifɔ yigɔ tiinɔ bam maa cul-o. O laan ma zaasi nɔn-kɔgɔ kɔm dɔ o karabiɔ bam dɔ o dɔna dɔ o maa guri (pɔɔɔɔm 11-13).

Tɔnɔ kɔm tiim jɛgɛ nɪ Maruki bri Zezi na tɔgɪ tɔɔn-dagara baŋa nɪ yɪ o joori o bi te tɪn (pɔɔrim 14-16).

Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ yɪ o bri-ba te tɪn (Matiyu 3:1-12, Luki 3:1-17, Zan 1:19-28)

¹ Baŋa-Wɛ Bu Zezi Krisi kwɛr-ywɛŋɛ kam na puli te tɪn mɔ tɪntɔ: ² Kɔ ki nɪ Wɛ nijɔŋnu Ezayi na maŋɪ o pɔpɔnɪ kulɔ faŋa faŋa yɪ o tɔɔli Wɛ kwɛrɛ o wɪ:

«Nii, amɔ Wɛ lagi a tɔŋɪ a nɔɔnɔ mɔ, sɪ o da nmɔ yigɛ o vu o kwɛ cwɛŋɛ kalɔ nmɔ na wɔ ba n tɔgɪ da tɪn.»

³ «Nɔɔnɔ mɔ wɔ kagɔa wɔnɪ o tɔɔli kwɛrɛ o wɪ: <Zaŋɪ-na á fɔgɪ á kwɛ dí Yuutu wɔm cwɛŋɛ kam, o na lagi o ba o tɔgɪ da tɪn.

Pa-na cwe silɔ o na lagi o ba o tɔgɪ tɪn fɔgɪ sɪ yɔɔri lanyiranɪ.> »

⁴ Kɔ deen sunɪ kɔ ki kɔntɔ donɪ mɔ. Nɔɔnɔ wɔdonɪ deen mɔ wɔra, o yɪri mɔ Zan. O maa wɔ kagɔa wɔnɪ, yɪ o miisi nɔɔna na wɔnɪ Wɛ ŋwaanɪ. O maa yɛni o tɔɔli Wɛ kwɛrɛ, o bri nɔɔna nɪ ba maŋɪ sɪ ba lɛni ba wɔrɔ ba yaɣɪ kɛm-balwaarɔ, sɪ ba daari ba pa o miisi-ba na wɔnɪ, sɪ Wɛ laan wɔ yaɣɪ ba lwarɪm Dɪ ma ce-ba. ⁵ Nɔɔna zanzan maa yɛni ba nunɪ Zude ti-biɛ bam maama dɪ Zeruzalem ba ve o te. Ba na ve o te kɔntɔ tɪn, ba maa te ba bri kulɔ ba na ki ba cɔgɪ tɪn. O laan maa paɪ ba tu Zɔrden bugɛ kam wɔnɪ, yɪ o miisi-ba na wɔnɪ Wɛ ŋwaanɪ.

⁶ Zan deen zɔɔri gɔrɔ kulɔ ba na sɔgɪ dɪ yogondi kɔrɔ tɪn mɔ. O maa mai kilɛ o ja o tɛŋɛ. O wɔdiu mɔ yɪ kayɪra dɪ tɔɔrɔ. ⁷ O maa tɔɔli Wɛ

kwərə dɪ nɔɔna bam o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔdɔŋ wɔ sanɪ amɔ kwaga o ba, wɔntɔ tiini o dwe amɔ. A wɔ maŋɪ sɪ a tiiri a lɪ o nɛ natra a pa-o. ⁸ Amɔ miisi abam na wɔnɪ mɔ. Wɔntɔ nan na tuə, oó miisi abam Wɛ Joro kɔm wɔnɪ.»

*Zan na miisi Zezi Kriisi na wɔnɪ te tɪn
(Matiyu 3:13—4:11, Luki 3:21-22, 4:1-13)*

⁹ Maŋa kam kɔntɔ nɪ, Zezi dɛɛn ma nunɪ Galile tɪv kɔdɔŋ, kɔ yɪrɪ mɔ Nazaretɪ. O ma vu o yɪ Zan te, yɪ o tu Zɔrdɛn bugə kam wɔ yɪ Zan miis-o na wɔnɪ. ¹⁰ Zezi na maa nunɪ na bam wɔnɪ tɪn, o ma na weyuu na pɔrɪ yɪ Wɛ Joro kɔm tɔgɪ da kɔ tu o baŋa, yɪ kɔ nyɪ dɪ kunkwəŋə te. ¹¹ O ma ni kwərə laan na ŋɔɔnɪ weyuu nɪ ka wɪ:

«Nmɔ mɔ yɪ amɔ bu-dɔa a na soe dɪ a wɔ maama.

A tiini a jɪgɪ wɔpɔlo zanzan dɪ nmɔ.»

¹² Kɔ na-niə da mɔ Wɛ Joro kɔm dɛ kɔ pa o vu kagɔa wɔ. ¹³ O maa wɔ kagɔa kam wɔnɪ taan da fiinna. O na wɔra tɪn, sɔtaani laan ma tui o te, sɪ dɪ gan-o sɪ o ya kɪ o cɔgɪ. O maa zɔvri dɪ kagɔ-vara, yɪ Wɛ malɛsɪ dɪ tui o te sɪ zən-o.

*Zezi na bəŋi nɔɔna bana sɪ ba taa tɔg-o te tɪn
(Matiyu 4:12-22, Luki 4:14-15, 5:1-11)*

¹⁴ Ba dɛɛn ma ja Zan ba kɪ pɪuna digə nɪ. Kɔntɔ kwaga nɪ Zezi ma joori o vu Galile. O maa wɔra o tɔɔlɪ Wɛ kwərə-ywəŋə kam o bri nɔɔna, ¹⁵ yɪ o wɪ: «Maŋa kam laan yiə, Wɛ paari dɪm na lagɪ dɪ ba nɔɔna titari nɪ tɪn. Kɔntɔ ŋwaani, ləni-na á wɔrɔ á yagɪ kəm-balwaarɔ tɪm, sɪ á daari á sɛ Wɛ kwərə-ywəŋə kam.»

¹⁶ Zezi dɛɛn maa wɔ Galile nɪnɪv kɔm ni nɪ o veə. O ma na nɔɔna bale, ba na yɪ cɔrv. Ba dɪdɪvɑ yɪrɪ mɔv Simɔn. O nyaanɪ yɪrɪ mɔv Andre. Ba yɪ kaləŋ-jara mɔv. Ba maa wɔ na bam wɔnɪ ba dɔlɪ bɔrɪ sɪ ba ma ja kale. ¹⁷ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Zaŋɪ-na á ba á taá tɔgɪ amɔv. Aá pa á taá beeri nɔɔna mɔv á pa-nɪ, sɪ ba taa tɔgɪ-nɪ, nɪ á na yəni á jaanɪ kale te tɪn.» ¹⁸ O na tagɪ kɔntɔ tɪn, ba ma zaŋɪ lɪla ba yaɣɪ ba bɔrɪ sɪm, yɪ ba vu ba tɔgɪ o kwaga.

¹⁹ Zezi na ve yigə finftɪn tɪn, o daa ma na nɔɔna bale. Ba dɪdɪvɑ yɪrɪ mɔv Zaki. O nyaanɪ dɪ maa wɔra, o yɪrɪ mɔv Zan. Ba ko yɪrɪ mɔv Zebede. Ba maa wɔ naboro wɔnɪ ba kwɛ ba bɔrɪ. ²⁰ O laan ma bəŋɪ-ba. O na bəŋɪ-ba kɔntɔ tɪn, ba ma zaŋɪ lɪla ba yaɣɪ ba ko wɔm dɪ o tɪntɔŋna bam naboro kɔm wɔnɪ, yɪ ba vu ba tɔg-o.

*Zezi na zəli cicirə nɔɔnɔv yɪra nɪ te tɪn
(Luki 4:31-37)*

²¹ Zezi dɪ o karabiə ma tɔgɪ daanɪ ba vu ba zɔv tɪv kɔdɔŋ wɔ, kɔ yɪrɪ mɔv Kapernawum. Zwifə bam siun dɛ na yɪ tɪn, Zezi ma vu o zɔv ba Wɛ-digə kam sɪ o bɪrɪ-ba. ²² O na bɪrɪ-ba tɪn, nɔɔna balɔ na wɔra tɪn maa tiini ba yɪ yəəu dɪ o zaasɪm dɪm, bɛŋwaaɪnɪ o ni-taanɪ dɪm jɪgɪ dam dɪ dwe ba tɪtɪ cullu karanyɪna tiinə bam taanɪ dɪm.

²³ Nɔɔnɔv wɔdɔŋ dɛɛn maa wɔ ba Wɛ-digə kam wɔnɪ, yɪ cicirə jɪg-o. O ma kaasɪ dɪ kwər-dɪa o wɪ: ²⁴ «Zezi, Nazaretɪ tu, bɛɛ mɔv n lagɪ dɪbam tee nɪ? Nmɔv tu sɪ n cɔgɪ dɪbam dwi mɔv na? A ye nmɔv na yɪ wɔlɔ. Nmɔv yɪ Wɔ-ponɔ Tu wɔlɔ Wɛ na tɔŋɪ tɪn mɔv.»

²⁵ Zezi ma kaani cicirə kam o wɪ: «Cəgi sɔɔ, sɪ n nunji n daari baaru wɔm.»

²⁶ O na tagɪ kuntu tɪn, cicirə kam ma tiini ka ja nɔɔnɔ wɔm ka su. Ka ma kaasi dɪ kwər-dɪa yɪ ka nunji ka daari nɔɔnɔ wɔm.

²⁷ Nɔɔna bam na nɛ kuntu tɪn, kɔ ma sɔ ba maama lanyirani, yɪ ba bwe daani ba wɪ: «Bɛɛ mu kuntu? O bri cwə-dɔŋa mu yɪ o zaasɪm dɪm jɪgɪ dam. Nii, o na tɛ ciciri nɪ sɪ viiri, yɪ sɪ sɛ o ni.»

²⁸ Nɔɔna balɔ maama na zɔvri Galile je sɪm nɪ tɪn dɛɛn ma ni Zezi ŋwa lɪla.

*Zezi na pɛ yawɪna zanzan na yazurə te tɪn
(Matiyu 8:14-17, Luki 4:38-44)*

²⁹ Zezi dɪ o nɔɔna bam ma nunji Wɛ-digə kam nɪ, ba tɔgɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan ba vu ba yɪ Simɔn dɪ Andre-ba sɔŋɔ. ³⁰ Paa maa jɪgɪ Simɔn tɪnkaani yɪ o tigə. Ba ma ta dɪ Zezi kɔ na kɪ-o te tɪn. ³¹ O ma vu kaani wɔm te, o ja o jɪŋa o pa o zaŋɪ wɛɛnɪ. Paa kam ma da ka yag-o. O ma zaŋɪ o kɪ wɔdiu o pa-ba.

³² Wɛ na zɔ yɪ tɪga wɔra ka yɪ tɪn, nɔɔna maa jaani balɔ maama na yɪ yawɪna dɪ ciciri na jɪgɪ balɔ maama tɪn ba tui Zezi te. ³³ Tɪv kɔm nɔɔna bam maama ma vu ba gilimi Simɔn-ba sɔŋɔ ni nɪ. ³⁴ Zezi ma pa nɔɔna zanzan na yazurə dɪ ba yawɪrɔ dwi dwi, yɪ o daari o zɛli ciciri zanzan nɔɔna yɪra nɪ. O ma wɔ sɛ sɪ ciciri sɪm ŋɔɔnɪ kulɔkulɔ, sɪ na maŋɪ sɪ ye o na yɪ wɔlɔ tɪn ŋwaani.

³⁵ Tɪga na pɔvri tɪtɪtɪ yɪ wɛ daa ta wɔ puli tɪn, Zezi ma zaŋɪ o nunji o vu jəgə kalɔ nɔɔn-nɔɔnɔ

na tərə tɪn. O wɔra o warɪ Wɛ o yɪranɪ. ³⁶ Simɔn-ba laan ma zaɲɪ ba nuɲi sɪ ba beeri o jəgə. ³⁷ Ba na nɛ-o tɪn, ba ma ta dɪd-o ba wɪ: «Nɔɔna bam maama laɣɪ sɪ ba na nmɔ.»

³⁸ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Zaɲɪ-na sɪ dɪ kɛ dɪ vu je sɪdonnə. A maɲɪ sɪ a vu tɪ-balwa balɔ na wɔ yoba seeni tɪn a tɔɔlɪ Wɛ kwərə kam. Kɔ yɪ kɔntɔ ɲwaanɪ mɔ a nuɲi Wɛ te a ba.»

³⁹ O laan ma beeri o tɔɣɪ Galile wɔ maama. O maa yəni o zɔvɪ Zwifə bam Wɛ-di sɪm. O maa brɪ nɔɔna Wɛ cɪga kam, yɪ o zəli ciciri nɔɔna yɪra nɪ.

*Zezi na pɛ nanyɔɲɔ na yazurə te tɪn
(Matiyu 8:1-4, Luki 5:12-16)*

⁴⁰ Nɔɔnɔ wɔdɔɲ dɛɛn mɔ wɔra, o na yɪ nanyɔɲɔ. O ma zaɲɪ o vu Zezi te, o kuni doonə o yigə nɪ o loor-o o wɪ: «Nmɔ na laga, nɲɪ wanɪ n pa a na yazurə a ji lanyɪranɪ.»

⁴¹ O ɲwanɲa ma zɔ Zezi. O ma twɪ o jɪɲa o dwe-o, yɪ o wɪ: «ɛɛn. A laga. Zaɲɪ dɪ yazurə sɪ n ji lanyɪranɪ.» ⁴² O na tagɪ kɔntɔ bɪdɪwɪ baɲa nɪ tɪn, mɔ yawɪɔ kɔm yaɣɪ nɔɔnɔ wɔm, yɪ o yɪra yam ji lanyɪranɪ. ⁴³ Zezi ma daa ta dɪd-o o wɪ, o ve, yɪ o daari o kaan-o o wɪ: ⁴⁴ «Yɪ zaɲɪ n ta kulɔ na kɪ tɪn n brɪ nɔɔn-nɔɔnɔ. Nan yɔɔrɪ n vu Wɛ kaanɪm tu wɔm te, sɪ n pa o nii n yɪra yam, sɪ n daari n kwe wəənu tɪɔ Moyisi cullu tɪm na brɪ nɪ tɪ maɲɪ tɪn n pa-o, sɪ o ma o kaanɪ Baɲa-Wɛ. Kɔntɔ wó brɪ nɔɔna maama nɪ n yawɪɔ kɔm sɪnɪ kɔ je.»

⁴⁵ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, nɔɔnɔ wɔm ma nuɲi yɪ o karɪ o ɲɔɔnɪ kulɔ na kɪ tɪn o pa nɔɔna maama lwarɪ kɔ ni nɪ. Kɔntɔ ɲwaanɪ Zezi daa

wari o zu tuv di tuv wu yi o wu səgi o titi. O ma lɛəri o maŋi gaa wɔni nɔɔna na tərə mɛ tɪn. Nɔɔna maa yəni ba nuŋi je maama ba ve o te.

2

Zezi na bri ni o jigi dam si o yagi nɔɔna lwarim o ma cɛ-ba te tɪn
(*Matiyu 9:1-8, Luki 5:17-26*)

¹ Da finfɪn na ke tɪn, Zezi ma joori o vu Kapernawum. Tuv kum nɔɔna bam ma lwarɪ ni o tu o wu sɔŋɔ ni. ² Ba zanzan ma ba ba la daanɪ sɔŋɔ kum ni, yi laŋa daa tərə ku ni ni di finfɪn di. O maa wura o ŋɔɔni Wɛ taanɪ o bri-ba. ³ O na wura o bri-ba kuntu tɪn, nɔɔna badonnə ya jigi kɔrɔ ba biɪni o te, yi nɔɔna bana zɪŋ-o di gungolo. ⁴ Ba na yi jəgə kam tɪn, ba maa wari ba ja-o ba yi Zezi te, kɔgɔ kum na daga tɪn ŋwaanɪ. Ba ma ja-o ba di digə kalɔ Zezi na wu ka wɔni tɪn nayuu, ba zagi ba puri bɔɔni ba maŋi di Zezi na wu mɛ tɪn. Ba ma daari ba pa gungolo kum kɔrɔ kum na tigi ku banɔ ni tɪn tɔgi da ku tu digə kam wu. ⁵ Zezi ma lwarɪ ni ba ki ba wu-diɔba diɔ-o. O ma ta di kɔrɔ kum o wi: «A bu, nmɔ lwarim diɪm ti.»

⁶ Wɛ cullu karanyɪna tiinə badaara ya tɔgi ba wura. Ba maa je ba bwe ba wɔni ba wi: ⁷ «Bɛɛ mu yi o ŋɔɔni kuntu doŋ? O pai o di Wɛ yi biɔwi mu. O ŋɔɔni o twi Wɛ mu. Nɔɔn-nɔɔnɔ bɔ wani o yagi nɔɔnɔ lwarim o ma cɛ-o, ku na dai Wɛ Di yɪranɪ.»

⁸ Zezi ma lwarɪ ba na jigi wɔbɔŋa yalɔ ba wɔni tɪn. O ma ta di ba o wi: «Bɛŋwaanɪ mu á bɔŋi kuntu doŋ? ⁹ Kɔɔ mu yi mwalɪ ku dwe, a na tagi

dɪ kɔrɔ kʊm a wɪ: <Nmʊ lwarɪm dɪm ti> mʊ yɪ mwali, naa a na tagɪ a wɪ: <Zaɲɪ wɛɛnɪ n kwe n gungolo kʊm n ta n veə> mʊ yɪ mwali? ¹⁰ A nan wʊ pa abam lwarɪ nɪ, amʊ wʊlʊ na yɪ Nabiin-bu wʊm tɪn jɪgɪ dam lʊgʊ baɲa nɪ, sɪ a yagɪ nɔɔna lwarɪm a ma ɕɛ-ba.»

O laan ma ta dɪ kɔrɔ kʊm o wɪ: ¹¹ «A lagɪ a ta dɪ nmʊ, zaɲɪ wɛɛnɪ sɪ n kwe n gungolo kʊm n ja n vu sɔɲɔ.»

¹² Zezi na tagɪ kʊntʊ tɪn, bɪdwɪ baɲa nɪ mʊ nɔɔnʊ wʊm zaɲɪ ba maama yigə nɪ o kwe o gungolo kʊm o nuɲɪ o viiri. Ba na nɛ kʊntʊ tɪn, kʊ ma kɪ ba maama yəəu. Ba ma zuli Wɛ yɪ ba wɪ: «Dɪ daa ta wʊ fɔgɪ dɪ na kəm dɪntʊ don.»

*Zezi na bəɲɪ Leevi sɪ o taa tɔg-o te tɪn
(Matiyu 9:9-13, Luki 5:27-32)*

¹³ Zezi daa ma nuɲɪ o vu o wʊ Galile nɪntʊ kʊm ni nɪ. Kɔgɔ zanzan ma ba o te kʊ gilim-o. O maa wʊra o bɪɪ-ba Wɛ ɕɪga kam. ¹⁴ O daa ma zaɲɪ o maa kea. O na maa ke tɪn, o ma na nɔɔnʊ wʊdon, o yɪrɪ mʊ Leevi. O ko yɪrɪ mʊ Alɪfɪ. O dɛɛn je mɛ seeni o na yəni o je o jɔɲɪ lampoo tɪn mʊ. Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Zaɲɪ n ta n tɔgɪ-nɪ.» O ma sɪntɪ o zaɲɪ o tɔgɪ o kwaga.

¹⁵ Zezi dɛɛn ma vu Leevi sɔɲɔ sɪ o di wʊdiu dɪ o karabiə bam. Lampo-jɔɲnə dɪ nɔn-ɕɪɕɔgɪrʊ zanzan dɪ maa tɔgɪ ba wʊra ba di wʊdiu kʊm dɪ ba, bɛɲwaanɪ balʊ dɛɛn na tɔg-o tɪn daga. ¹⁶ Wɛ cullu karanyɪna tiinə badaara na nuɲɪ Farizɪan tiinə kɔgɔ kʊm wʊ tɪn maa tɔgɪ ba wʊra. Ba na nɛ Zezi na je o di wʊdiu dɪ nɔn-ɕɪɕɔgɪrʊ dɪ lampo-jɔɲnə kʊntʊ tɪn, ba ma bwe o karabiə bam

ba wɪ: «Bɛɛ mu kɪ yɪ o di wɔdiu dɪdaani lampo-
joɲnə dɪ nɔn-cɪcɔgɪrɔ tɪm kɔntu?»

¹⁷ Zezi ma ni ba na tagɪ kulɔ tɪn. O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ na yɪ balɔ na jɪgɪ yazurə tɪn, bantɔ wɔ maɲɪ sɪ ba vu dɔgɪta tu te sɪ o sooni-ba. Kɔ daari balɔ na ba jɪgɪ yazurə tɪn mu maɲɪ sɪ ba vu sɪ ba na soonim. A na tu lɔgɔ baɲa tɪn, kɔ dai sɪ a bəɲi balɔ na maɲɪ ba yɪ nɔn-ɲɔna tɪn, amɔ nan tuə, sɪ a bəɲi nɔn-balwaarɔ mu sɪ ba ba amɔ te.»

*Zezi zaasɪm dɪm na yɪ zaasɪm-dɔvɔri te tɪn
(Matiyu 9:14-17, Luki 5:33-39)*

¹⁸ Zan karabiə bam dɪ Farizian tiinə bam dɛɛn yəni ba vɔ ni. Nɔɔna badonnə ma vu Zezi te ba bwe-o ba wɪ: «Bɛɲwaanɪ mu Zan karabiə bam dɪ Farizian tiinə bam yəni ba vɔ ni, yɪ nmu karabiə bam ba vɔa?»

¹⁹ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na di kaanɪ yɪ o kɪ candiə, yɪ o cilonnə na wɔra sɪ ba tɔgɪ ba di, bantɔ wɔ wanɪ ba vɔ ni yɪ kan-barɔ wɔm ta wɔ ba tee nɪ na? Ba bá sɛ ba vɔ ni maɲa kalɔ kan-barɔ wɔm ta na wɔ ba tee nɪ tɪn. ²⁰ Kɔ nan wɔ ba kɔ yɪ maɲa kam ba na wɔ ja kan-barɔ wɔm ba viiri tɪn. Maɲa kam kɔntɔ nɪ o daa na təri ba tee nɪ tɪn, mu ba laan wɔ vɔ ni.

²¹ Nɔɔn-nɔɔnɔ bá sɛ o kwe garyi-dɔvɔri o ma fəri gwar-dɔɲo kulɔ na kaari tɪn. O nan na kɪ kɔntɔ, garyi-dɔvɔri dɪm laan wɔ vuuri gwar-dɔɲo kɔm dɪ pa kɔ tiini kɔ cɔgɪ zanzan. ²² Nɔɔn-nɔɔnɔ dɪ nan bá sɛ o kwe sa-dɔɲa o lo o kɪ lɔ-dɔɲo wɔnɪ. O na kɪ kɔntɔ, yɪ sana kam na keeri, kaá pa lɔɔ kɔm bagɪ mu. Lɔɔ kɔm wɔ cɔgɪ yɪ sana

kam dɪ lo. Kuntɔ ɲwaanɪ nɔɔnɔ manɪ sɪ o kwe sa-dɔŋa o kɪ lo-dɔŋɔ wɔnɪ mɔ.»

*Zezi Krisi na dwe siun de cullu tɪm te tɪn
(Matiyu 12:1-8, Luki 6:1-5)*

²³ Zwifə bam siun de didoŋ na yi tɪn, Zezi deen ma tɔɟɪ karɪ wɔ o maa kea. O karabiə bam dɪ maa tɔɟɪ ba veə, yi ba bwəri mɪna ba yu ba dɔna.

²⁴ Farizian tiinə bam na ne ba na kɪ te tɪn, ba ma ta dɪ Zezi ba wɪ: «Nii ba na kɪ te tɪn. Bɛɛ mɔ yi ba tɔŋɪ tɪtɔŋɪ dɪlɔ na cɔɟɪ siun de cullu tɪm tɪn?»

²⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam ta wɔ fɔɟɪ á karɪmɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na brɪ Pɛ Davidi taanɪ te tɪn na? Kɔ brɪ nɪ manɪ kalɔ Abiata deen na yi Wɛ kaanɪm yuutu tɪn, kana deen jɪɟɪ Davidi dɪ o nɔɔna bam, yi ba ba jɪɟɪ wɔdiu sɪ ba di. ²⁶ O ma vu o zɔ Wɛ digə, yi o kwe dɪpwa yalɔ na tigi da Wɛ ɲwaanɪ tɪn o di. Dɪpe dɪm kuntɔ culə sɪ nɔn-gaa di-dɪ, kɔ na dat Wɛ kaanɪm tiinə yɪranɪ. Davidi deen di dɪpe dɪm, yi o daari o pa o nɔɔna bam dɪ tɔɟɪ ba di.»

²⁷ O daa ma ta dɪ ba o wɪ: «Wɛ na kɪ nabiinə Dɪ yagɪ lɔɟɔ baŋa nɪ tɪn, Dɪ tiŋɪ siun de da yarpe maama wɔnɪ, sɪ kɔ taa jɪɟɪ zənə mɔ kɔ pa-ba, sɪ kɔ dat nɪ Wɛ kɪ nabiinə siun de cullu tɪm tɔɟɪm ɲwaanɪ mɔ. ²⁸ Kuntɔ ɲwaanɪ amɔ Nabiin-bu wɔm jɪɟɪ ni siun de cullu tɪm baŋa nɪ.»

3

*Zezi na pe nɔɔnɔ na yazurə siun de ni te tɪn
(Matiyu 12:9-14, Luki 6:6-11)*

¹ Zezi daa ma joori o vu o zɔ ba Wɛ-digə kam. Nɔɔnɔ maa wɔra o jɪŋa didɔba na tɪga. ² Farizian

tiinə badonnə maa lagɪ cwəŋə sɪ ba brɪ nɪ Zezi kɪ o cɔgɪ. Kuntɔ ŋwaanɪ ba ma je ba yɪrɪ Zezi sɪ ba nii, oó sɛ o pa nɔɔnɔ wɔm na yazurə siun dɛ dɪm nɪ naa o bá sɛ. ³ Zezi ma ta dɪ nɔɔnɔ wɔm o wɪ: «Zaŋɪ n zɪgɪ nɔɔna bam maama titari nɪ.»

⁴ O laan ma bwe ba maama o wɪ: «Culu brɪ bɛɛ mɔ? Kɔɔ mɔ maŋɪ dɪ culu kɔm, nɔɔnɔ na kɪ o doŋ lanyɪranɪ siun dɛ nɪ mɔ maŋɪ naa o na kɪ-o lwarɪm mɔ gara? Nɔɔnɔ na vrɪ o doŋ ŋwɪa siun dɛ nɪ mɔ maŋɪ naa o na gɔ-o mɔ gara?»

O na bwe-ba kuntɔ tɪn, ba maa cɪm. ⁵ O ma nii ba maama yɪ o banɪ zaŋɪ. O wɔ ma cɔgɪ zanzan ba wɔbɔŋa na tɪgɪ tɪn ŋwaanɪ. O laan ma ta dɪ nɔɔnɔ wɔm o wɪ: «Twi n jɪŋa kam.» O ma twɪ-ka, yɪ ka joori ka ji lanyɪranɪ.

⁶ Farizɪan tiinə bam na nɛ o na kɪ te tɪn, ba ma nunɪ ba vu ba banɪ dɪ Pɛ Erɔdɪ kwaga nɔɔna bam, sɪ ba lagɪ cwəŋə ba gɔ Zezi.

Nɔn-kɔgɔ na tu Zezi te te tɪn

⁷ Zezi dɪ o karabiə bam ma zaŋɪ ba kɛ. Ba ma vu ba yɪ nɪnɪv kɔm nɪ. Kɔgɔ zanzan ma nunɪ Galile je sɪm nɪ ba tɔgɪ o kwaga. ⁸ Nɔɔna badonnə dɪ ma nunɪ Zeruzalɛm dɪ Zude maama, dɪ Yidume je sɪm nɪ. Badaara dɪ ma nunɪ je sɪlv na wɔ Zɪrdɛn bugə kam bubɛ dɪdoŋ dɪm nɪ tɪn, dɪ Tiiri dɪ Sidɔn tɪ-niə yam maama wɔnɪ. Kɔ-fɔrɔ zanzan ma vu Zezi te, ba na lwarɪ o na kɪ kulɔ maama tɪn ŋwaanɪ. ⁹ Ba kɔgɔ kɔm na daga yɪ ba tiini ba pɪn-o zanzan tɪn, o ma ta dɪ o karabiə bam sɪ ba ja naboro ba ba ba zɪgɪ da, sɪ o wanɪ o zɔ kɔ wɔ. ¹⁰ O na maŋɪ o pa nɔɔna zanzan na yazurə tɪn, kɔ ma pa yawɪna bam maama yigi ba pɪn-o, yɪ ba kwaanɪ sɪ ba dwe o yɪra. ¹¹ Maŋa

kalu maama ciciri sim na yəni si na-o, si wó tu o yigə ni mu, yi si kaası si wi: «Nmu mu yi We Bu wum.» ¹² Ciciri sim na yəni si te kuntu don, o yəni o kaani-si mu, si si yi pa noon-noonu lwarı o na yi wulu tin.

*Zezi na kuri o tintvɔna fugə-bale bam te tin
(Matiyu 10:1-4, Luki 6:12-16)*

¹³ Zezi laan ma zanı o vu o di piu kudon yuu. O ma bəŋi balu o na lagı tin si ba ba o te. ¹⁴ Ba na tu tin, o ma kuri noona fugə-bale si ba taa wu o tee ni, si o taa tɔŋı-ba si ba taa ve ba toola We kwərə kam di noona. ¹⁵ O ma daarı o pa-ba dam si ba wantı ciciri ba zəli noona yira ni.

¹⁶ Noona fugə-bale bam o na kuri tin yira mu tintu:

Simon wulu Zezi na pe o yiri ni Pıyɛɛri tin,

¹⁷ di Zaki wulu na yi Zebede bu tin, di o nyaanı Zan.

Zezi ma pa bantu yiri ni Buanergesi, ku kuri mu Du-baka biə.

¹⁸ Di Andre, di Filipi, di Batelemi, di Matiyo, di Toma,

di Zaki wulu na yi Alfi bu tin, di Tadı,

di Simon wulu na yi Zeloti noona bam wu noonu tin,

¹⁹ didaanı Zudası Yiskarıyo wulu na wó ba o yəgi Zezi o pa noona tin.

*Woo dam mu Zezi mai o zəli ciciri sim?
(Matiyu 12:22-32, Luki 11:14-23, 12:10)*

²⁰ Zezi ma joori o vu soŋo. Kogo zanzan daa ta ma ba ku gilimi soŋo kum. Ku ma pa Zezi di o karabiə bam daa warı ba na laŋa si ba di wodi di. ²¹ O soŋo tiinə na ni kuntu tin, ba ma zanı ba

nuŋi si ba vu ba ja-o ba viiri, beŋwaanɩ nɔɔna te ba wɩ, o co mu.

²² We cullu karanyɩna tiinə ya nuŋi Zeruzalem ba ba si ba nii-o. Ba maa te ba wɩ: «Sutaana-pe Belizebuli mu jɔg-o. Ku yi wontu dam mu o ma o zəli sutaana.»

²³ Zezi laan ma bəŋi-ba si ba ba o te, yi o daari o maŋɩ mumaŋa o bri-ba o wɩ: «Nɔɔnu wó wantu o ma sutaana-pe dam o ma zəli sutaana na? ²⁴ Tu kulɩ paari na pɔɔri kuni bile yi ba jɔgɩ daani tin, kúv tu mu. ²⁵ Soŋɔ kulɩ maama na pɔɔri ku titi wɔni tin, ku di wóv tu mu. ²⁶ Sutaana-pe na joori o jɔgɩ di o titi, ku bri ni o paari dim pɔɔri bile mu yi o dam ti. Oóv tu mu. ²⁷ Ku nan na yi te tin, sutaana-pe nyi di nɔn-didɛɛrv na yiri o soŋɔ te tin mu. Nɔɔnu na lagɩ si o zv didɛɛrv wɔm soŋɔ o ŋɔ, o maŋɩ si o da yigə o ja didɛɛrv wɔm o vɔ mu. O na de yigə o vɔ-o, o laan wó wantu o zv o kwalimɩ o jijigirv tim maama o ja viiri.

²⁸ A lagɩ a ta cɩga mu di abam si, kəmbalwaarv tilv maama nɔɔna na ki tin, naa tabalwaarv tilv ba na ŋɔɔni tin, We wai DI yagɩ-ti DI ma ce-ba. ²⁹ Ku daari, wulv maama na ŋɔɔni o twɩ We Joro kum tin, We bá se si DI ma ce kuntu tu maŋa di maŋa. Lwarim dim kuntu wóv ta tɔgɩ kuntu tu si ku taa ve maŋa kalv na ba ti tin.» ³⁰ Ba na tagɩ ba wɩ, cicirə mu jɔg-o tin, mu o tagɩ kuntu di ba.

*Zezi nu di Zezi nyaana na yi balv tin
(Matiyu 12:46-50, Luki 8:19-21)*

³¹ Zezi nu dı o nyaana ma ba o na wu me tin, ba zıgı sɔŋɔ kum mancoŋo ni, yi ba pa ni sı ba bəŋ-o. ³² Kɔgɔ zanzan maa je ba gilim-o. Ba ma ta did-o ba wı: «N nu dı n nyaana tu ba wu mancoŋo ni, yi ba lagı-m.»

³³ O ma ləri-ba o wı: «Wɔɔ mu yi a nu, bran yi a nyaana?» ³⁴ O laan ma nii balu na je ba gilim-o tin seeni yi o wı: «Amu nu dı a nyaana mu tintu. ³⁵ Bɛŋwaanı wulu maama na kı Wɛ wubuŋa na lagı te tin mu yi a nyaanı dı a nakɔ dı a nu.»

4

Zezi na maŋı mumaŋa o brı nɔɔna te tin (Matiyu 13:1-23, Luki 8:4-15)

¹ Zezi deen maa wu nınu kum ni ni o brı nɔɔna bam. Nɔɔna zanzan ma ba ba gilim-o. Ba kɔgɔ kum na daga tin, o ma zaŋı o di naboro ku na wu na bam wɔni tin, yi o jani sı o brı-ba. Nɔɔna bam maama ma maŋı na bam ni ni, sı ba taa cegi o taanı dım. ² O maa maı mumaŋa o brı-ba wənu zanzan, yi o zaası-ba o wı:

³ «Cegi-na. Valu deen mu wura. O ma zaŋı o vu o kara sı o du. ⁴ O ma karı o duli o wo-duuru tim. Tidonnə ma tu cwəŋə ni ni. Zunə ma ba ba twe-tı ba di. ⁵ Tidonnə ma tu kandwa jəgə ni valım na ba daga me tin. Tı ma wu daanı tı puli, valım dım na ba lirə tin ŋwaanı. ⁶ Wıa ma ba ka baanı tı maama. Tı bunnu na wu zu tıga tin, tı ma tı. ⁷ Ku daarı wo-duuru tidonnə ma tu sabarı wɔni. Tı na puli tin, sabarı sim laan ma zaŋı sı li-tı sı gu, yi tı daa wu kı biə. ⁸ Ku daarı tidonnə ma tu ti-ywəŋə jəgə ni, tı ma puli tı nuŋı tı kı biə lanyıranı. Tidonnə kı nıneeni

biə fiinto fiinto. Tɪdaara kɪ nɪŋɛnɪ biə fusɪrdɒ
fusɪrdɒ. Tɪtɪm dɪ maa kɪ nɪŋɛnɪ biə bi bi.»

⁹ Zezi laan ma ta o wɪ: «Á nan fɔgɪ á cɛgi a
taanɪ dɪm lanyɪranɪ.»

¹⁰ Kɔgɔ kɔm na viiri kɔ daari Zezi o yɪranɪ tɪn,
nɔɔna balɒ ya na wɒ o tee nɪ tɪn badaara ma
tɔgɪ dɪ o karabiə fugə-bale bam, ba vu ba bwe-o
mɪmanja yam kuri. ¹¹ O ma ləri-ba o wɪ: «Kɒ na
yɪ abam, Wɛ manɪ Dɪ pa á lwarɪ Dɪ paari dɪm
kuri na yɪ te tɪn, yɪ cɪga kam kɔntɒ ya manɪ ka
sɛgi mɒ. Kɒ daari, balɒ na dai amɒ kɔgɔ kɔm
wɒ nɔɔna tɪn, a mai mɪmanja yɪranɪ mɒ a brɪ-ba
Wɛ cɪga kam, ¹² sɪ

ɔba na niə, sɪ ba yɪ taa nai lanyɪranɪ,

ba na cɛgə, sɪ ba yɪ taa ni ka kuri.

Kɒ na dai kɔntɒ, ba ya wó pipiri ba sɛ Wɛ,

yɪ Dɪ wó yagɪ ba lwarɪm Dɪ ma cɛ-ba.» »

¹³ Zezi laan ma bwe-ba o wɪ: «Á wɒ ni mɪmanɪ
dɪntɒ kuri na? Kɔntɒ tɪn, á nan wó kɪ ta mɒ á
ni mɪmanja yadonnə yam kuri? ¹⁴ Mɪmanɪ dɪm
kuri mɒ tɪntɒ:

Wo-duuru tɪb valɒ wɔm na jɪgɪ o du tɪn mɒ
brɪ Wɛ taanɪ dɪm na yɪ te tɪn. ¹⁵ Nɔɔna badonnə
nyɪ dɪ cwəŋə kam ni wo-duuru tɪm na tɒ mɛ tɪn
mɒ. Bantɒ na ni Wɛ taanɪ dɪm tɪn, sɔtaanɪ ma da
dɪ ba dɪ lɪ-dɪ, yɪ dɪ wɒ zɒ ba wɒbɔŋa. ¹⁶ Nɔɔna
badonnə nyɪ dɪ kandwa jɛgə kalɒ wo-duuru tɪm
na tɒ da tɪn mɒ. Bantɒ na ni Wɛ taanɪ dɪm tɪn, ba
jɔŋi-dɪ lɪla dɪ wɒpolo. ¹⁷ Taanɪ dɪm ma wɒ tiini
dɪ zɒ ba wɒbɔŋa. Yaara na yi-ba, yɪ ba na bɛɛsɪ-
ba Wɛ taanɪ dɪm ŋwaanɪ, baá da ba kwe-dɪ ba
yagɪ mɒ lɪla. ¹⁸ Nɔɔna badaara nyɪ dɪ sabarɪ sɪm
jɛgə kam wo-duuru tɪm na tɒ da tɪn mɒ. Bantɒ

mu yi balu na ni We taani dum, ¹⁹ yi ba ta jigi lie di lugu bana wænu tum. Sæbu-lagi ma cogi ba wubuŋa yi wo-yooru fra jigi-ba, ku pa ba kwe We taani dum ba yagi, yi di wo jaani kuri di pa-ba. ²⁰ Ku daari noona badaara nyi di ti-ywæŋæ jægæ kam wo-duuru tum na tu da tin mu. Bantu mu yi balu na ni We taani dum yi ba se-di lanyirani tin. Kuntu ma pa We taani dum ja kuri di pa-ba, nɛnæni wo-duuru na ki biæ lanyirani, si ku manɔ di biæ fiinto fiinto, yi tɔdaara di ki biæ fusurɔ fusurɔ, yi tɔdonnæ di ki biæ bi bi tin.»

Kania mumaja

(Luki 8:16-18)

²¹ Zezi daa ma manɔ o bɔi-ba o wi: «Noonu na tarigi kania, oó se o kwe-ka o pu titogɔ kuri ni, naa o zigi-ka gadogo kuri ni na? Aye. Oó kwe-ka o pali wæni mu. ²² Kulɔ maama na sægi zim noona tee ni tin wó ba ku kwɔn. Kulɔ maama na pugi zim tin wó ba ku puri si noona maama lware-ku. ²³ Á nan fogi á cægi a taani dum lanyirani.»

²⁴ O daa ma ta o wi: «Kwaani-na á pa á na ni kulɔ tin zu á wubuŋa. Abam na mai bwaŋa kalɔ á manɔ á pa á donnæ tin, We di wó ma bwaŋa kantɔ mu DI manɔ DI pæli DI pa abam. ²⁵ Bæŋwaani, noonu wulɔ na manɔ o jigi woŋo tin, o ta wó jonɔ kudonɔ o wæli da, yi noonu wulɔ nan na manɔ o ba jigi kulɔkulɔ tin wó ba o ga kulɔ finfin o ya na jigi tin di.»

Wo-vaalu biru mumaja

²⁶ Zezi daa ma ta o wi: «We paari dum nyi di noonu na kwe wo-duuru o du o kara wuni te tin

mu. ²⁷ Titu ni o maa tigi o doa. Wia ni o maa yèni o zanɔ. Wia di titu maama wo-vaalu tum maa pulə yi ti bira, yi valɔ wɔm yəri ti na ki te ti puli. ²⁸ Tɔga kam ni mu wəənu tum titi yèni ti puli ti nunɔ ti da yigə ti ki vɔɔɔ. Ti laan ja pugə yi ti daari ti ki biə. ²⁹ Wo-vaalu tum na biɔ ti ti, valɔ wɔm laan wó kwe o sɔɔ o vu o zagi-ti, faa maɔa kam na yi tin ɲwaanɔ.»

*We paari dɔm na yi te tin
(Matiyu 13:31-32, Luki 13:18-19)*

³⁰ Zezi daa ta ma ta o wɔ: «Amu wó ma bæe mu a maa maɔi a bri abam We paari dɔm na nyi te tin? Aá ma mɔmaɔa mu a bri abam si á lwarɔ lanyiranɔ. ³¹ We paari dɔm nyi di nɔɔnɔ na kwe wo-duu na yi mɔmɔnɔ o du tɔga ni, yi wo-duu kum kontu mu tiini ku yi mɔmɔnɔ wo-dwə maama wɔnɔ. ³² O na dugi-ku tin, ku laan ma nunɔ ku ji kamunu ku dwəni dwə balɔ maama na wɔ o kara kam ni tin. Ku ma ta ne kamunə kamunə, yi zunə tui ba sɔ ba pwəru ku yuu ni, ku na jigi woro tin ɲwaanɔ.»

³³ Zezi maa mai mɔmaɔa yantɔ dwi zanzan mu o maɔi We taanɔ dɔm o bri nɔɔna bam. O maa yèni o bri-ba nɔnɔnɔ ba na wó wanɔ ba ni di kuri te tin. ³⁴ O maa mai mɔmaɔa yiranɔ mu o bri nɔɔna bam. Ku na yèni ku yi wɔntɔ di o karabiə bam yiranɔ, o yèni o te wəənu tum maama kuri o bri-ba.

*Zezi na jigi dam vu-fɔɔ di na baɔa ni te tin
(Matiyu 8:23-27, Luki 8:22-25)*

³⁵ De dɔm kontɔ wa-zɔɔri maɔa ni, Zezi ma ta di o karabiə bam o wɔ: «Pa-na dí kwe naboro

dí vu dí be bube dıdonɔ dım.» ³⁶ O na je naboro kum wɔnı kuntu tın, ba ma kwe-o ba ja viiri yı ba daari kɔɔ kum. Nabwæru tidonnə dı maa tɔgi-ba ti veə. ³⁷ Vu-fɔrɔ laan ma zanı kɔ magı boro kum. Na bam ma pɔgılı zanzan ba wɔra ba sui boro kum, yı kɔ lagı kɔ miisi na bam kuri nı. ³⁸ Zezi maa wɔ naboro kum kwaga kam nı o tigi pɔlɔ banja nı o dɔa. O karabiə bam ma vu ba zan-o, yı ba ta dıd-o ba wı: «Karanyına, dí na lagı dí ti tın, kɔ dai kulɔkulɔ dı nmu na?»

³⁹ O laan ma zanı wɛɛnı, yı o bagı vu-fɔrɔ kum o wı, kɔ kwəri, yı o daari o ta dı na bam o wı, ba yagı sɔɔ! O na tagı kuntu tın, viu kum ma sunı kɔ ja, yı na bam dı manı da cımm. ⁴⁰ O ma ta dı o karabiə bam o wı: «Bɛɛ mu yı á fɔmma kuntu? Abam ta wɔ kı á wɔ-dıdɔa dı amɔ na?»

⁴¹ Fɔɔnı ma tiini dı ja-ba. Ba ma bwe daanı ba wı: «Nɔɔnɔ wɔntɔ yı wɔɔ mu, yı viu dı na dı ta sɛ o ni?»

5

Zezi na zəli ciciri nɔɔnɔ yıra nı te tın (Matiyu 8:28-34, Luki 8:26-39)

¹ Ba ma vu ba be nınu kum ni dıdonɔ dım mɛ Zeraaza tiinə na zɔɔrı da tın. ² Zezi ma nunı naboro kum wɔnı. Nɔɔnɔ wɔdonɔ ma da o nunı yibeelə je nı o ba o jeer-o. Cicirə mu jıg-o ka yaara. ³⁻⁴ O dɛɛn tigi yibeelə je nı mu. Kuni zanzan ba yəni ba mai capɔnnɔ mu ba ma vɔ o jıa dı o nɛ. O maa yəni o vanı capɔnnɔ tıɔ na wɔ o jıa nı tın o kɔ. O ma daari o magı luguru tıɔ ba na kı o nɛ sım nı tın o cɔgi. O na tiini o

dana tun, nɔɔn-nɔɔnɔ daa warɪ o ja-o o vɔ, naa o ja-o o pa o jɛni cɪm. ⁵ Maɲa maama wɪa dɪ tɪtɪ o beeri yibeelə je sɪm nɪ dɪ pweeru yuu nɪ mɔ, yɪ o kaasa. O maa yɛni o magɪ o tɪtɪ dɪ kandwa o fwələ.

⁶ O na tult o na Zezi yigə yigə tun, o ma nunji yibeelə yam wɔnɪ o duri o vu o jeer-o. O na yɪ o te tun, o ma kuni doonə o yigə nɪ, ⁷ yɪ o kaasi dɪ kwər-dɪa o wɪ: «Zezi, Yuutu Baɲa-Wɛ Bu, n tu amɔ te sɪ n kɪ bɛɛ mɔ? A loori-m dɪ Wɛ yɪrɪ, sɪ n yɪ zanɪ n yaari-nɪ.» ⁸ O tagɪ kɔntɔ, bɛɲwaanɪ Zezi maɲɪ o wɔra o tɛ dɪ cicirə kam sɪ ka nunji o yɪra nɪ.

⁹ Zezi laan ma bwe-o o wɪ: «N yɪrɪ mɔ bɛɛ?»

O ma ləri o wɪ: «A yɪrɪ mɔ Kɔgɔ, bɛɲwaanɪ dɪ yɪ ciciri zanzan mɔ.» ¹⁰ Ciciri sɪm ma pa nɔɔnɔ wɔm tiini o loori Zezi, sɪ o yɪ pa sɪ nunji je sɪntɔ nɪ sɪ viiri.

¹¹ Tərə zanzan dɛɛn ma wɔ je sɪm kɔntɔ nɪ ba beeri piu kɔm tɛɲə nɪ ba dɪ. ¹² Ciciri sɪm ma loori Zezi sɪ wɪ: «Pa dɪbam cwəɲə sɪ dɪ vu dɪ zɔ tərə bam.» ¹³ O ma sɛ. Ciciri sɪm laan ma yagɪ nɔɔnɔ wɔm yɪra yɪ sɪ zɔ tərə bam. Tərə bam kɔgɔ kɔm maama laan ma duri ba tu ba tɔ bugə kam wɔnɪ ba li na ba tɪ. Ba dɛɛn yɪ nɪnɛnɪ tərə murr-tile (2.000) mɔ te.

¹⁴ Nɔɔna balɔ ya na nii tərə bam baɲa nɪ tun ma duri ba vu tɔv kɔm wɔ dɪ dɛ sɪm maama nɪ, ba ta dɪ nɔɔna bam kɔlɔ na kɪ tun. Nɔɔna bam ma nunji ba vu sɪ ba nii kɔ na kɪ te tun. ¹⁵ Ba ma vu ba yɪ Zezi te. Ba ma na nɔɔnɔ wɔlɔ ciciri kɔgɔ kɔm ya na jɪg-o tun. O maa je yɪ o wɔbɔɲa joori ya ba o tɪtɪ yɪ o zɔ gwaarɔ. Ba na nɛ-o kɔntɔ tun,

fʊʊnɪ ma zʊ-ba. ¹⁶ Balʊ yiə na nɛ kəm dɪm tɪn ma ta ba bri nɔɔna bam kʊ na kɪ nɔɔnʊ wʊm te tɪn, dɪ kʊlʊ na kɪ tɛrə bam dɪ tɪn. ¹⁷ Tɪv kʊm nɔɔna bam laan ma loori Zezi sɪ o nuŋi ba tɪv kʊm nɪ o viiri.

¹⁸ Zezi ma vu sɪ o joori o zʊ naboro kʊm wʊ. Nɔɔnʊ wʊlʊ ciciri sɪm ya na jɪgɪ sɪ yaaru tɪn ma loor-o, sɪ o na sɛ, sɪ o taa tɔg-o.

¹⁹ O ma wʊ sɛ. O ma ta dɪd-o o wɪ: «Ve sɔŋɔ, sɪ n ta dɪ n sɔŋɔ tiinə n Yuutu Baŋa-Wɛ na duri nmʊ ŋwaŋa dɪ Dɪ na kɪ wɔŋɔ kʊlʊ maama Dɪ pa-m tɪn.»

²⁰ Nɔɔnʊ wʊm laan ma kɛ o vu je sɪlʊ ba na bə nɪ Tɪnɪ Fugə tɪn, yɪ o tɛ o bri nɔɔna bam Zezi na kɪ kʊlʊ o pa-o tɪn. Balʊ maama na ni o taanɪ dɪm tɪn, kʊ ma sʊ-ba.

Zezi na bi Zayirusi buko yɪ o pa kaanɪ wɔdɔŋ na yazurə te tɪn

(Matiyu 9:18-26, Luki 8:40-56)

²¹ Zezi dɛɛn ma joori o da nɪnɪv kʊm wʊ dɪ naboro o bɛ bʊbɛ dɪdɔŋ dɪm. O na zɪgɪ nɪnɪv kʊm ni nɪ tɪn, nɔn-kɔgɔ ma ba o te ba gilim-o. ²² Nɔɔnʊ wɔdɔŋ maa tɔgɪ o wɔra, o yɪrɪ mʊ Zayirusi. O yɪ Wɛ-digə kam yigə tiinə wʊ dɪdʊa mʊ. O na nɛ Zezi tɪn, o ma kuni doonə o yigə nɪ, ²³ yɪ o tiini o loor-o o wɪ: «Amʊ buko balaŋa mʊ lagɪ o tɪ. Popo, a loori-m sɪ n ba n danɪ n jɪa o baŋa nɪ, sɪ kʊv pa o yawɪv kʊm je sɪ o joori o na ŋwɪa.»

²⁴ Zezi ma sɛ yɪ o tɔgɪ dɪd-o o ma ve. Kɔ-fɔrɔ dɪ maa tɔg-o, yɪ ba pɪn-o zanzan.

²⁵ Kaanɪ wɔdɔŋ maa tɔgɪ o wɔra, o na wɔɛ ka-wʊ taan bɪna fugə-yale. ²⁶ O dɛɛn tiini o yaaru

dɔgɪta tiinə zanzan tee ni. O dɛɛn cɔgɪ o sɛbu maama o yawɪɔ kum banja ni, yi ku ta ba garɪ ku pa-o, ku fɔgɪ ku jiri lɛɛrɔ mu o yɪra ni. ²⁷ O laan na ni Zezi ŋwa tɪn, o ma tɔgɪ kɔgɔ kum wɔ o kɛ o kwaga o vu o dwe o gɔrɔ. ²⁸ O maa buɲɪ o wɪ: «A na maɲɪ a dwe o gɔrɔ kum má dɪ, aá na yazurə.»

²⁹ O na dwe-o kuntu tɪn, jana kam ma da ka kɔ. O ma lwarɪ ni o yawɪɔ kum sunɪ ku je o yɪra ni. ³⁰ Bɪdɪwɪ banja ni mu Zezi maanɪ ni dam nuɲɪ o yɪra ni. O maa zɪgɪ kɔgɔ kum wɔnɪ o pipiri o nii, yi o bwe o wɪ: «Wɔɔ mu dwe a gɔrɔ?»

³¹ O karabiə bam ma ta did-o ba wɪ: «Nmɔ wɔ nɛ nɔɔna bam maama na yigi ba piɪnɪ nmɔ te tɪn na? Bɛɛ mu yi n bwe ni, wɔɔ mu dwe-m?»

³² O daa ta maa fɔgɪ o nii kɔgɔ kum wɔnɪ sɪ o lwarɪ wɔlɔ na dwe-o tɪn. ³³ Fɔbɔnɪ laan maa jɪgɪ kaanɪ wɔm yi o yɪra sai, o na ye kulɔ na kɪ-o yi o na yazurə tɪn ŋwaanɪ. O ma vu Zezi te o kuni doonə o yigə ni, yi o ta o cɪga maama did-o. ³⁴ Zezi ma ta did-o o wɪ: «A bukɔ, nmɔ na kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ te tɪn mu pɛ n na yazurə. Ve sɪ Wɛ wú wəli-m, sɪ n sin dɪ n yawɪɔ kum.»

³⁵ Zezi ta na wɔra o ŋɔɔnɪ kuntu tɪn, nɔɔna badonnə ma nuɲɪ Zayirusi sɔɲɔ ba ba, ba ta did-o ba wɪ: «N bukɔ wɔm tɪga. Daa n yi ta n jɪgɪ karanyɪna kam n yaara.»

³⁶ Zezi maa cim, yi o ta dɪ Zayirusi o wɪ: «Yɪ pa fɔbɔnɪ ja-m. Za n weeni n kɪ n wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ.»

³⁷ Zezi ma wɔ sɛ sɪ nɔɔna tɔgɪ did-o ba vu Zayirusi sɔɲɔ kum, ku na dai Pɪyɛɛrɪ dɪ Zakɪ dɪ o nyaanɪ Zan yɪranɪ. ³⁸ Ba ma vu ba yi sɔɲɔ kum.

Zezi ma ni ni sɔɔ yirani mu wura bogi bogi, yi nɔɔna keerə yi ba coosə. ³⁹ O ma zu sɔɔ kum, yi o ta di nɔɔna bam o wi: «Berjwaani mu yi á ki sɔɔ yi á keerə? Bu wum wu tigi, o do mu.»

⁴⁰ O na tagi kuntu tin, ba ma mwan-o. O ma pa ba maama nunji. O ma daari o ja bu wum nu di o ko di o titi karabiə batɔ bam o vu o zu digə kalu bu wum na tigi da tin. ⁴¹ O ma ja bu wum jija, yi o ta did-o o wi: «Talita kumi.» Taani dintu kuri mu: «Bisankana, a lagi a ta nmu, zaji weeni.»

⁴² O na tagi kuntu tin, bisankana kam ma da ka zaji weeni ka veə. O bina deen yi fugə-yale mu. Ba na ne kuntu tin, ku ma su-ba lanyirani. ⁴³ Zezi laan ma kaani-ba o wi, ba yi zaji ba pa nɔɔn-nɔɔnu lwaru kulɔ na ki tin. O ma daari o ta di ba o wi, ba ki wɔdiu ba pa bu wum si o di.

6

*Zezi titi tiv kum tiina na vi-o te tin
(Matiyu 13:53-58, Luki 4:16-30)*

¹ Zezi deen ma nunji jəgə kam kuntu ni, yi o joori o vu o titi tiv. O karabiə bam di tɔg-o ba vu.

² Zwifə bam siun de na yi tin, o ma vu o zu ba We-digə kam yi o puli si o bri-ba We taani. Nɔɔna zanzan maa wura yi ba cəgi o zaasim dim. Ba na ni tin, ku ma su-ba lanyirani. Ba maa te ba wi: «Nɔɔnu wontu ki ta mu o lwaru wəənu tintu doɔ? O ki ta mu o jigi swan tintu, yi o jigi dam o ma ki wo-kinkagila yantu? ³ Ku dai wum mu yi da-lwaru wum na? Wum mu dai Mari bu wum na? Ku dai wum nyaana mu yi Zaki di Zuzefu di Zudas di Simɔn na? Ku dai wum nakwa mu wu dibam titari ni tin na?»

Kuntɔ ɲwaantɔ mu ba dɛen wɔ sɛ nɪ Zezi sɪnɪ o nunɪ Wɛ te. ⁴ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Nɔɔnɔ na yɪ Wɛ nijonnu, nɔɔna yɛni ba pa-o zulɛ lanyɪranɪ, kɔ daari o tɪtɪ tɪv tiinɛ dɪ o sɔɲɔ tiinɛ dɪ o cɔrrɔ nan b́a nɪg-o.»

⁵ O dɛen ma wɔ kɪ wo-kɪnkagɪla ba tee nɪ. Kɔ na dai o na kwe o jɪɲa o danɪ yawɪna finfinɪ banɲa nɪ o pa ba na yazurɛ tɪn. ⁶ Kɔ ma sɔ Zezi dɪ ba na wɔ kɪ ba wɔ-dɪdɔba dɪd-o tɪn.

*Zezi na tɔɲɪ o karabiɔ fugɔ-bale bam te tɪn
(Matiyu 10:5-15, Luki 9:1-6)*

Zezi dɛen maa tɔlɪ tɪ-balwa bam o kari o brɪ nɔɔna Wɛ cɪga kam. ⁷ O laan ma bɛɲɪ o karabiɔ fugɔ-bale bam sɪ ba ba o te. O ma lɪ-ba bale bale sɪ o tɔɲɪ-ba, yɪ o pa-ba dam sɪ ba wanɪ ba zɛli ciciri nɔɔna yɪra nɪ. ⁸ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Á na maa ve, á yɪ zanɪ á kwe kulɔkulɔ á wɛli da á ja á vu, kɔ na dai nacɛgɛ yɪranɪ. Á nan yɪ kwe wɔdiu naa tampɔgɔ. Á yɪ kwe sɛbu á kɪ gwar-fwɛɛla nɪ á wɛli da. ⁹ Zɔ-na natra, sɪ á yɪ kwe gwaaru tile tile. ¹⁰ Á na ve á zɔ sɔɲɔ kulɔ á pɛni da, sɪ á taá zɔurɪ daanɪ sɪ kɔ ba kɔ yɪ á viirim maɲa. ¹¹ Kɔ daari, á na yɪ tɪv kulɔ yɪ ba na wɔ sɛ sɪ ba jeeri abam lanyɪranɪ, naa ba na wɔ cɛgi abam taanɪ, sɪ á nunɪ tɪv kɔm kuntɔ nɪ. Á na maa viirɛ, sɪ á pɪsɪ á nɛ fogo á yagɪ da, sɪ kɔ pa nɔɔna bam lwarɪ nɪ ba wɔ kɪ lanyɪranɪ.»

¹² O na tagɪ kuntɔ dɪ ba o ti tɪn, ba laan ma nunɪ ba vu ba tɔɔli Wɛ kwɛrɛ, ba brɪ nɔɔna nɪ ba maɲɪ sɪ ba lɛni ba wɔrɔ ba yagɪ kɛm-balwaaru tɪm. ¹³ Ba ma zɛli ciciri zanzan nɔɔna yɪra nɪ.

Ba ma kwəri ba kwe nugə ba ma dwe yawuna zanzan, yɪ ba na yazurə.

*Pɛ Erɔdɪ na pɛ ba gb Zan te tɪn
(Matiyu 14:1-12, Luki 9:7-9)*

¹⁴ Pɛ wɔdonɔ dɛɛn mu wɔra, o yɪri mu Erɔdɪ. O ma ba o ni Zezi nwa, nɔɔna zanzan na jɪɔ o taani ba nɔɔni tɪn nwaani. Nɔɔna badonnə maa tɛ ba wɪ: «Kɔ yɪ Zan wɔlɔ na miisi nɔɔna na wɔni tɪn mu joori o bi o yagi tɔni. Kuntu nwaani mu o jɪɔ dam yɪ o wai wo-kɪnkagɪla o kɪa.»

¹⁵ Nɔɔna badaara maa wɪ: «Kɔ yɪ Wɛ nijonnu Eli mu tuə.» Badaara dɪ ta maa wɪ: «O yɪ Wɛ nijonnu mu, nɪɛɛni balɔ na tɔɔli Wɛ kwərə faɲa faɲa tɪn.»

¹⁶ Kɔ daari, Pɛ Erɔdɪ na ni Zezi nwa tɪn, o ma ta o wɪ: «Kɔ ta yɪ Zan wɔlɔ amɔ na pɛ ba go o yuu tɪn mu joori o bi o yagi tɔni.»

¹⁷ O dɛɛn tagɪ kuntu, bɛnwaani o ya wɔ kɪ Zan lanyirani. O pɛ ba ja Zan ba vɔ ba kɪ pɪna digə ni. Kɔ dɛɛn kɪ tintɔ donɔ mu: Erɔdɪ ya di kaani wɔdonɔ, o yɪri mu Erɔdɪadɪ. Kaani wɔm dɛɛn yɪ o zɪmbaarɔ Filipi kaani mu. ¹⁸ Zan dɛɛn ma ta did-o ni, kɔ culə sɪ o di o zɪmbaarɔ kaani yɪ o ta nwi. ¹⁹ Kuntu nwaani mu Erɔdɪadɪ culi Zan. O maa lagi sɪ ba gb-o, yɪ o wɔ nɛ cwəɲə, ²⁰ bɛnwaani Erɔdɪ dɛɛn kwari Zan. O maa ye ni Zan yɪ wɔ-pono tu yɪ o tɛ cɪga. Kuntu nwaani Erɔdɪ ma fɔg-o o nii lanyirani, sɪ kulɔkulɔ yɪ kɪ-o. O maa yəni o cəgi o taani dɪ wɔpolo, yɪ kɔ pa o wɔbɔɲa vugimi.

21 Erɔdiadi dɛɛn laan ma ba o na cwɔŋɔ sɪ ba gu Zan. Pɛ Erɔdi lɔra maŋa na tu ka yi tɪn, o ma kɪ candiɛ yi o bɛŋi o tɪv kɔm didɛɛra bam di pamaŋna yigɛ tiinɔ, di nadunɔ balɔ na zɔvri Galile ni tɪn, sɪ ba tɔgi ba di candiɛ kam. 22 Ba na wɔra ba di candiɛ kɔntɔ tɪn, Erɔdiadi bukɔ laan ma zanɪ o zɔ o sa o bri vɛrɛ bam. Kɔ ma pa pɛ wɔm di o vɛrɛ bam wɔ poli lanyɪranɪ. Pɛ wɔm ma ta di bukɔ wɔm o wɪ: «Wɔŋo kɔlɔ maama nmɔ na lagi tɪn, amɔ wɔ pa-m.» 23 O ta ma ta o du o wɪ: «Aá pa-m wɔŋo kɔlɔ maama n na wɔ loori a tee ni tɪn. Kɔ na maŋi kɔ yi a tɪv kɔm cicoro di, a ta wɔ pa-m.»

24 Bukɔ wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o ma nunɪ o vu o nu te o bwe-o o wɪ: «Bɛɛ wɔŋo mɔ amɔ wɔ loori?» O ma lɛri o wɪ: «Vɛ n ta ni n lagi sɪ o go Zan yuu mɔ o pa-m.»

25 Bukɔ wɔm ma kɪ lɪla o joori o zɔ pɛ wɔm te, yi o ta did-o o wɪ: «A lagi sɪ n go Zan yuu mɔ n kɪ zɔŋ-tanlaŋa wɔni n pa-nɪ lele.»

26 Pɛ Erɔdi na ni kɔntɔ tɪn, o wɔ ma tiini kɔ cɔgi zanzan. O nan na tagɪ o du vɛrɛ bam yigɛ ni tɪn, o maa ba lagi sɪ o vɪn. 27 O ma kɪ lɪla o tɔŋi o pamaŋnɔ didɔva sɪ o vu o go Zan yuu kɔm o ja ba. Nɔɔnɔ wɔm ma vu piina digɛ kam o go Zan yuu kɔm. 28 O ma kwe-kɔ o kɪ zɔŋ-tanlaŋa wɔni o ja ba o pa bukɔ wɔm. O ma jonɪ o ja vu o pa o nu.

29 Zan karabiɛ bam na lɔwari kɔlɔ na kɪ tɪn, ba ma zanɪ ba vu ba kwe o yɪra yam ba ja vu ba kɪ.

*Zezi na pɛ kɔ-fɔrɔ di wɔdiu ba su te tɪn
(Matiyu 14:13-21, Luki 9:10-17, Zan 6:1-14)*

³⁰ Zezi karabiə fugə-bale bam ma joori ba ba o te. Ba ma ta ba bri-o kulɔ maama ba na kia, dɪ ba na bri nɔɔna We cɪga kam te tɪn. ³¹ Nɔɔna zanzan maa yəni ba tui Zezi te, yɪ ba joori ba viirə. Ba na daga kɔntɔ tɪn, Zezi dɪ o karabiə bam daa warɪ ba na pɔwələ sɪ ba di wɔdiu dɪ. Kɔntɔ ŋwaanɪ o ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam nan ba á yɪranɪ, sɪ dí vu gaa wɔ sɪ á wanɪ á sin fɪnfɪn.»

³² Ba laan ma vu ba zɔ naboro, sɪ ba vu je sɪlɔ na yɪ gaa wɔ tɪn ba yɪranɪ. ³³ Ba na maa ke tɪn, nɔɔna zanzan ma na-ba yɪ ba lwarɪ-ba. Ba ma zanɪ ba nuɪ ba tɪnɪ dɪm maama nɪ, ba duri dɪ ne ba vu ba loori-ba jəgə kalɔ ba na maa ve tɪn nɪ. ³⁴ Zezi ma nuɪ naboro kɔm wɔnɪ. O laan ma na nɔn-kɔgɔ kɔm na tu kɔ wɔra. Ba ŋwanɪ ma zɔ-o lanyɪranɪ, beŋwaanɪ ba nyɪ dɪ peeni sɪlɔ na ba jɪgɪ nayɪrɔ sɪ o taa nii sɪ banɪ nɪ tɪn. O laan ma puli o wɔra o bri-ba wəənu zanzan.

³⁵ Kɔ na tiini kɔ daanɪ yɪ we ba wɔra dɪ zɔurɪ tɪn, o karabiə bam ma vu ba ta dɪd-o ba wɪ: «Maŋa kam wɔra ka kea, yɪ jəgə kalɔ dɪbam na wɔra tɪn yɪ gaa wɔ mɔ. Wɔdiu təri yo. ³⁶ Kɔntɔ ŋwaanɪ, pa nɔɔna bam vu sam wɔnɪ ba yəgi wɔdiu ba di.»

³⁷ O ma ləri-ba o wɪ: «Abam tɪtɪ pa-ba wɔdiu sɪ ba di.»

Ba ma ta ba wɪ: «Dí na lagɪ dí yəgi dɪpɛ sɪ dɪ yɪ ba maama dim, kɔv yɪ nɪnɛnɪ səbu-dala biə yale mɔ (200). Dí wó wanɪ dí yəgi kɔntɔ na?»

³⁸ O laan ma bwe-ba o wɪ: «Abam jɪgɪ dɪpwa yagra mɔ? Ve-na á nii.»

Ba na ve ba nii tun, ba ma joori ba ba, ba ta did-o ba wɪ: «Ya yɪ dɪpwa yanu dɪ kale sɪle yɪranɪ mʊ.»

³⁹ Zezi laan ma pa o karabiə bam ni, sɪ ba pa nɔɔna bam pɔɔrɪ kɔɔɔ kɔɔɔ ba jəni tɪga nɪ ga-lɪv kʊm baɲa nɪ. ⁴⁰ Ba maama ma pɔɔrɪ yɪ ba jəni, badaara kɔɔɔ bi bi, badaara kɔɔɔ fiinnu fiinnu. ⁴¹ Zezi laan ma kwe dɪpwa yanu yam dɪ kale sɪle sɪm, yɪ o kwəni o yuu wɛɛnɪ o kɪ Wɛ le tɪ ɲwaanɪ. O ma fɔ fɔ dɪpwa yam o maɲɪ o pa o karabiə bam, sɪ ba laan jɔɲi-ya ba ja vu ba maɲɪ ba pa nɔɔna bam. O ma daari o maɲɪ kale sɪle sɪm dɪ o pa ba maama sɪ ba di. ⁴² Nɔɔna bam maama ma di ba su ba daari. ⁴³ Zezi karabiə bam ma pɛ dɪpwa dɪ kale cicwəəru tɪlv na daari tɪn ba su tɪtwarʊ fugə-tɪle. ⁴⁴ Nɔɔna balʊ dɛɛn na di kʊntʊ tɪn yɪ baara mʊrr-tɪnu mʊ (5.000), kʊ wəli dɪ kaana dɪ biə dɪ.

*Zezi na ve na baɲa nɪ te tɪn
(Matiyu 14:22-36, Zan 6:16-21)*

⁴⁵ Kʊntʊ kwaga nɪ Zezi ma da o pa o karabiə bam vu ba zʊ naboro kʊm, sɪ ba da yigə ba bɛ nɪnʊv kʊm ba vu ba yɪ Betisayida. Ba na maa kɛ tɪn, o ma pa kɔɔɔ kʊm viiri. ⁴⁶ O na pɛ ba viiri tɪn, o ma vu o dɪ piu yuu sɪ o warɪ Wɛ.

⁴⁷ Tɪga ma ba ka yɪ. Naboro kʊm maa wʊ nɪnʊv kʊm tɪtarɪ nɪ, yɪ Zezi ta wʊ buburu kʊm nɪ o yɪranɪ. ⁴⁸ O ma na o karabiə bam na tiini ba kwaanɪ ba ye yɪ kʊ cɛ ba yɪra nɪ, vu-fɔɔɔ na zaɲɪ kʊ jeeri-ba tɪn ɲwaanɪ. Tɪga na wɔra ka pʊʊrɪ tɪn, Zezi ma zaɲɪ o ve na bam baɲa nɪ o maa ve ba te. O ma vu o lagɪ o gaalɪ-ba o kɛ. ⁴⁹ Ba na nɛ-o o ve na bam baɲa nɪ tɪn, ba ya buɲɪ nɪ kʊ

yɪ ciru mʊ. Ba ma kaasi baŋa baŋa, ⁵⁰ beŋwaani ba maama ne-o yɪ fʊɒni zʊ-ba zanzan.

Zezi laan ma ŋɔɔni dɪ ba o wɪ: «Pa-na á wɔrʊ kɪ dam, sɪ kʊ yɪ amʊ mʊ. Á yɪ pa fʊɒni taa jɪgɪ abam.»

⁵¹ O laan ma vu o zʊ naboro kʊm wʊ. O na yɪ ba te kʊntʊ tɪn, viʊ kʊm ma da kʊ kwəri. Kʊ ma tiini kʊ sʊ-ba, ⁵² beŋwaani Zezi na maŋɪ dɪpɛ dɪm o pa nɔn-kɔgɔ kʊm yɪ ba di tɪn, ba wʊ ni wo-kɪnkagɪlɪ dɪm kʊntʊ kuri, Wɛ cɪga kam na wʊ wani ka zʊ ba wʊbʊŋa tɪn ŋwaani.

⁵³ Ba ma vu ba be ba yɪ bube dɪdɪm dɪm. Ba ma ja naboro kʊm ba ja nuŋɪ ba zɪgɪ da. Ba na yɪ je sɪlʊ tɪn yɪrɪ mʊ Zenezareti. ⁵⁴ Ba na nuŋɪ naboro kʊm wʊnɪ tɪn, nɔɔna bam ma lwarɪ Zezi. ⁵⁵ Ba laan ma duri je sɪm kʊntʊ maama nɪ, ba vu ba ta ba pa nɔɔna lwarɪ. Mɛ maama ba na lwarɪ nɪ o tu da tɪn, ba ma kwe balʊ na ba jɪgɪ yazurə tɪn ba zɪŋɪ gungwəlu wʊnɪ ba ja vu o te. ⁵⁶ O na yəni o ve je sɪlʊ maama tɪn, kʊ na yɪ tɪ-bale naa tɪ-kamunə, nɔɔna yəni ba ja yawɪna mʊ ba nuŋɪ ba jeer-o yaga ni nɪ, yɪ ba loor-o sɪ o pa-ba cwəŋə sɪ ba dwe o gɔrɔ kʊm ni má. Balʊ maama na dwe o gɔrɔ kʊm kʊntʊ tɪn dɛɛn ne yazurə.

7

Wo-digiru tɪlʊ na cɔgɪ nɔɔna tɪn (Matiyu 15:1-20)

¹ Farizɪan tiinə badaara dɪ Wɛ cullu karanyɪna tiinə badonnə dɛɛn ya nuŋɪ Zeruzalem ba ba, ba gilimi Zezi tee nɪ. ² Ba ma na o karabiə badonnə na je ba di wɔdiu, yɪ ba wʊ sanɪ ba jɪa sɪ kʊ

tɔgi bantɔ cullu tum cwəŋə. ³ Bɛŋwaanɪ Farizian tiinə bam dɪ Zwifə bam maama ba fɔgi ba di wɔdiu, yɪ ba wɔ sanɪ ba jɪa sɪ kɔ tɔgi cullu tɪlɔ ba nabaara bam na pɛ-ba tɪn. ⁴ Ba na yəni ba zɪgi yaga nɪ ba ba sɔŋɔ, baá kɪ na mɔ ba ma zarɪ ba tɪtɪ sɪ ba jɪ lanyɪranɪ, yɪ ba laan daari ba di wɔdiu. Ba ta jɪgi cullu tidonnə zanzan ba na tɔgi-tɪ ba wəli da. Ba yəni ba fɔgi ba sɪn ba zwɪ dɪ ba kɔɔra dɪ ba luu-kambi, yɪ ba laan daari ba kɪ wɔdiu da.

⁵ Kɔ yɪ kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ Farizian tiinə bam dɪ Wɛ cullu karanyɪna tiinə bam dɛɛn bwe Zezi ba wɪ: «Bɛɛ mɔ yɪ n karabiə bam yəni ba di wɔdiu, yɪ ba wɔ sanɪ ba jɪa nɪ dɪbam nabaara bam na pɛ dɪbam cullu tɪlɔ tɪn?»

⁶ O ma ləri-ba o wɪ: «Abam yɪ pipiri-nyɪna mɔ. Wɛ nijɔŋnu Ezayi dɛɛn jɪgi bɔra dɪ o na maŋɪ o ta abam taanɪ faŋa faŋa te tɪn. Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ:

«Nɔɔna bantɔ zuli amɔ Wɛ dɪ ba niə mɔ,
yɪ ba wɔbɔŋa banwɛ dɪ amɔ.

⁷ Ba na paɪ amɔ zulə yalɔ maama tɪn yɪ kafɛ mɔ. Ba yəni ba brɪ nabiinə wɔbɔŋa cullu, yɪ ba paɪ tɪ yɪ amɔ zaasum dɪm mɔ.»

⁸ Kɔntɔ, abam kwe Wɛ niə yam na brɪ te tɪn á yagi mɔ, yɪ á daari á tɔgi nabiinə cullu.»

⁹ O daa ta ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam yəni á vɪn Wɛ niə yam, yɪ á daari á jɪgi á tɪtɪ wɔbɔŋa cullu mɔ á tɔga. ¹⁰ Faŋa faŋa tɪn, Moyisi dɛɛn brɪ Wɛ ni dɪm o wɪ, nɔɔnɔ maŋɪ sɪ o taa zuli o nu dɪ o ko. O daa ta brɪ nɪ, nɔɔnɔ na ŋɔɔnɪ ta-balɔɔ dɪ o nu naa o ko, kɔntɔ tu maŋɪ sɪ ba gɔ-o mɔ.

¹¹ Kɔ daari abam nan yəni á ja Wɛ taanɪ dɪm á

gugwæli mu yi á wɪ, nɔɔnu na jigi wono kulu o ya na wó ma o zani o nu di o ko tin, yi o na tagi di ba o wɪ, wono kum kuntu yi <Koriban> mu (ku kuri mu ku yi Wɛ nyim), ¹² ku bri ni kuntu tu daa wu manɪ si o kwe wono kum o ma zani o nu di o ko. ¹³ Abam na bri nɔɔna si ba taa togi á titi cullu tin pai Wɛ taani dim daa ba jigi kuri abam tee ni. Abam nan ta yani á ki wo-balwaarɔ tintu donnə zanzan á wæli da.»

¹⁴ Zezi daa ta ma bæŋi non-kogo kum si ba ba o te, yi o ta di ba o wɪ: «Abam maama cegi lanyirani si á ni a taani dim kuri. ¹⁵ Ku dai wono kulu na togi nɔɔnu ni ku zu o wu tin mu wó wani ku cɔg-o. Ku yi wono kulu na togi nɔɔnu ni ku nuŋi tin mu wó cɔg-o. [¹⁶ A nan fɔgi á cegi a taani dim lanyirani.]»

¹⁷ O laan ma vu o zu sɔŋo o daari non-kogo kum pooni ni. O karabiə bam ma bwe-o taani dim kuri. ¹⁸ O ma ta di ba o wɪ: «Abam di ba jigi wubɔŋa na? A manɪ si á taá ye ni, wono kulu maama nɔɔnu na wó kwe o pa ku togi o ni ku zu o wu tin bá wani ku cɔg-o. ¹⁹ Bɛŋwaanɪ ku bá wani ku zu o wubɔŋa. Ku nan wó tu o kana yirani mu, yi o laan daari o to-ku o yagi.»

Zezi deen na tagi ciga kam kuntu tin, o bri ni wɔdiiru maama manɪ si nɔɔna taa di-ti.

²⁰ O daa ta ma ta o wɪ: «Ku yi kulu na manɪ ku wu nɔɔnu wɔni yi ku laan nuŋi tin mu cɔg-o.

²¹ Bɛŋwaanɪ ku yi nɔɔnu wubɔŋa mu pai o lagi wo-balwaarɔ kəm, ku na yi boorim wo-zɔɔna dwi maama, di ŋwɪni, di non-gura, ²² di wo-swənə zanzan, di pu-sɪŋa, di kampinə, di wo-digiru kikiə, di wu-guru, di bɪbara di non-tura,

dɪ kamunni, dɪ jwərim. ²³ Wo-balwaarɔ tuntu maama nunji nɔɔnɔ wɔnɪ mɔ yɪ tɪ cɔg-o.»

*Kaanɪ wɔdonɪ na kɪ o wɔ-dɪdɔva dɪ Zezi te tɪn
(Matiyu 15:21-28)*

²⁴ Zezi dɛɛn ma nunji je sɪm kɔntɔ nɪ o vu Tiiri nawurɛ yam seeni. O maa vu o zɔ sɔŋɔ kɔdonɪ. O ma ba lagɪ sɪ nɔɔna lwarɪ nɪ o wɔra, yɪ o wɔ wanɪ o sɛgi o tɪtɪ dɪ nɔɔna bam. ²⁵⁻²⁶ Kaanɪ wɔdonɪ maa wɔra, o na yɪ dwi-gɛ tu. Ba ya lɔg-o Siiri nɪ mɔ, je sɪlɔ yɪrɪ na yɪ Fenisi tɪn. Cicirɛ maa jɪgɪ o bukɔ ka yaara. O maa na ni Zezi ŋwa tɪn, o ma kɪ lɪla o vu o te, yɪ o kuni doonɛ o yigɛ nɪ o loor-o, sɪ o zɛli cicirɛ kam o pa ka yagɪ o bukɔ wɔm yɪra. ²⁷ Zezi ma ta dɪd-o o wɪ: «Biɛ bam mɔ manɪ sɪ ba da yigɛ ba di ba daarɪ. Kɔ wɔ manɪ sɪ nɔɔnɔ jɔŋɪ o biɛ wɔdiu o dɪ kakuri yigɛ nɪ.»

²⁸ Kaanɪ wɔm maa lɛri o wɪ: «Amɔ tu, n tagɪ cɪga. Kakuri sɪlɔ nan na tigi taabɔlɔ kuri nɪ tɪn wai sɪ twɛ wɔdiu kɔlɔ biɛ bam na di yɪ kɔ siiri tɪga nɪ tɪn sɪ di.»

²⁹ O laan ma ta dɪ kaanɪ wɔm o wɪ: «Nmɔ lɛrɛ yam na lana tɪn ŋwaanɪ, a sɛ n loro kɔm. Joori n vu sɔŋɔ. Cicirɛ kam manɪ ka yagɪ n bukɔ wɔm yɪra.»

³⁰ Kaanɪ wɔm ma sɪnɪ o joori o vu sɔŋɔ. O ma na o bukɔ wɔm o tigi o tigɛ je nɪ, dɪ cicirɛ kam nunji ka daar-o.

*Zezi na pɛ zwa-kɔgɔ na yɪ bibɛku na yazurɛ te
tɪn*

³¹ Zezi laan ma zanɪ o nunji Tiiri nawurɛ yam nɪ o da Sidɔn o kɛ. O laan ma tɔgɪ je sɪlɔ ba na

bə ni Tıni Fugə tın o vu o yi Galile nınuv kum je sim. ³² Nɔɔnuv ma wɔra o na yi zwa-kɔgɔ yi o wari o ɛɔɔni lanyıranı. Ba ma ja-o ba vu Zezi te. Ba ma loor-o sı o kwe o jıɲa o danı nɔɔnuv wum baɲa ni sı o pa o na yazurə. ³³ Zezi ma ja-o o vu daa o yıranı o daarı kɔgɔ kum. O ma kwe o nwa o tırı nɔɔnuv wum zwa ni, yi o daarı o twı lileeru o kɪ o nva ni o ma dwe o dındəlimi. ³⁴ O ma kwəni o yuu o nii wɛɛni, yi o suuri. O ma ta dı nɔɔnuv wum o wı: «Efata», kɔ kuri mv Puri! ³⁵ O na tagı kuntu tın, o zwa yam ma sını ya purı, yi o dındəlimi dı wai dı pipirə. O maa wai o ɛɔɔni lanyıranı.

³⁶ Zezi ma kaanı nɔɔna bam maama, sı ba yi ta kulɔ na kɪ tın ba brı nɔɔn-nɔɔnuv. O na kaanı-ba kuntu tın, mv ba laan fɔgı ba te dı nɔɔna bam. ³⁷ Kɔ ma tiini kɔ sv balɔ maama na ni tın zanzan. Ba maa wı: «Wɔɲo kulɔ maama o na kɪ tın yi lanyıranı mv. O paı zwa-kwarɔ joori tı ni, yi mumaarɔ dı wai tı ɛɔɔna.»

8

Zezi na pɛ kɔ-fɔrɔ di wɔdiu kɔ su te tın (Matiyu 15:32-39)

¹ Kantı maɲa kam ni kɔgɔ zanzan daa ma joori kɔ gilimi daanı Zezi tee ni. Ba maa ba jıgı kulɔkulɔ sı ba di. Zezi ma bəɲi o karabiə bam yi ba ba o te. O ma ta dı ba o wı: ² «Nɔɔna bantı ɲwaɲa jıgı-nı, dı ba na tu ba wɔ a tee ni zım da yatɔ yi ba daa ba jıgı wɔdiu sı ba di tın. ³ A na pɛ ba viiri yi ba wɔ di kulɔkulɔ, kana wı pa ba bəri cwəɲə ni, bɛɲwaanı ba badaara nunı yigə yigə mv ba ba amv te.»

4 O karabiə bam ma lər-o ba wı: «Dí nan wó kɪ ta mʊ dí na wʊdiu gaa kʊntʊ wʊnɪ sɪ kʊ yɪ ba maama dim?»

5 O ma bwe-ba o wı: «Abam jɪgɪ dɪpwa yagra mʊ?»

Ba ma ləri ba wı: «Ya yɪ yarpe mʊ.»

6 Zezi laan ma ta dɪ kɔgɔ kʊm sɪ ba maama jəni tɪga nɪ. O ma kwe dɪpwa yarpe yam yɪ o kɪ Wɛ le ya ŋwaanɪ. O ma ja-ya o fɔ fɔ o pa o karabiə bam, yɪ bantʊ dɪ laan jɔŋɪ ba ja vu ba pa nɔɔna bam. 7 Ba dɛɛn jɪgɪ kaləŋ-bale funfun ba wəli da. Zezi ma kwe-sɪ o kɪ Wɛ le, yɪ o daari o ta dɪ o karabiə bam sɪ ba kwe sɪntʊ dɪ ba maŋɪ ba pa nɔɔna bam maama. 8 Ba maama ma di ba su ba daari. Ba laan ma tʊɛ cɪcwəəru tɪlʊ na daari tɪn ba su tɪtwarʊ tɪrpe. 9 Balʊ dɛɛn na di kʊntʊ tɪn yɪ baara mʊrr-tɪna mʊ (4.000), kʊ wəli dɪ kaana dɪ biə dɪ.

Zezi laan ma pa kɔgɔ kʊm viiri. 10 O ma daari o vu o zʊ naboro dɪ o karabiə bam. Ba ma vu ba yɪ jəgə kalʊ yɪrɪ na yɪ Dalımanuta tɪn.

*Farizian tiinə na yɪ te tɪn
(Matiyu 16:1-12)*

11 Farizian tiinə badonnə dɛɛn ma ba Zezi te ba ma puli ba magɪ kantɔgɔ dɪd-o, yɪ ba lagɪ sɪ ba maŋ-o ba nii. Ba ma ta dɪd-o, sɪ o kɪ wo-kɪnkagɪlɪ dɪlʊ na wó brɪ-ba nɪ o dam dɪm nʊŋɪ Wɛ tee nɪ tɪn. 12 O ma tiini o suuri o wʊnɪ, yɪ o ta o wı: «Bɛɛ mʊ yɪ zɪm nɔɔna bam lagɪ sɪ a kɪ wo-kɪnkagɪlɪ a brɪ-ba? A lagɪ a ta cɪga mʊ dɪ abam sɪ, a bá kɪ wo-kɪnkagɪlɪ a brɪ-ba.»

13 O na tagi kuntu tin, o ma yagi ba te, yi o joori o vu o zu naboro kum si ba vu ba be bube didum dim.

14 Ba deen na wu naboro kum wuni ba maa ve ba be tin, Zezi karabiə bam ya swe si ba ja dipɛ ba wəli da, dipɛ didba yiranu mu ba ya jiga.

15 Zezi ma ta di ba o wi: «Fogi-na á ci á titi si á yi pa Farizian tiinə bam di Pe Erɔdi di abam ba dabili dim.»

16 O na tagi di ba kuntu tin, ba ma ɲɔɔni daanu ba wi: «Ku yi dipɛ taanu mu o tea, dí na ba jigi tin ɲwaanɪ.»

17 Zezi ma lwarɪ ba na jigi kulɔ ba ɲɔɔni tin, yi o wi: «Bee mu yi á ɲɔɔni daanu á wi, á na ba jigi dipɛ tin mu te a ɲɔɔni kuntu? Abam ta wu lwarɪ We na jigi dam te tin na? Á wubɔɲa tigi mu na? 18 Abam jigi yiə yi ya ba nai We ciga kam. Á jigi zwa yi á ba ni We taanu dim kuri.

19 Abam manɪ á swe a deen na kwe dipwa yanu mu a fo fo a pa baara murr-tinu tum yi ba di na? Ba na di ba ti tin, abam twe cicwæru tum á su titwaru tɪgra mu?»

Ba ma lər-o ba wi: «Titwaru fugə-tle.»

20 O daa ma bwe-ba o wi: «A daa ta na kwe dipwa yarpe yam a fo fo a pa baara murr-tina tum yi ba di tin, á twe cicwæru tum á su titwaru tɪgra mu?»

Ba ma lər-o ba wi: «Titwaru tirpe.»

21 O laan ma ta di ba o wi: «Abam nan daa ta ba ni ku kuri mu na?»

Zezi na puri lilwe yiə te tin

22 Ba deen ma vu ba yi Betisayida. Noona badonnə ma ja lilwe ba ja vu Zezi te, yi ba loor-o

si o ma o jija o dwe-o, si o na yazura. ²³ O ma ja lilwe wum jija o vani o ja nuni tu kum daa. O ma twi lileeru o ki o yiə ni, yi o dani o jia lilwe wum bana ni. O laan ma bwe-o o wi: «Nmɔ nai woŋo na?»

²⁴ Lilwe wum ma puri o yiə o nii, yi o wi: «A nai noona mu. Ba nan nyi di tweeru mu te yi ba veə.»

²⁵ Zezi daa ma dani o jia noonu wum yiə ni. O laan ma fin o yiə yam, yi ya joori ya nai. O maa wai o nai woŋo maama lanyiranu. ²⁶ Zezi laan ma ta did-o o wi, o yoori o vu soŋo, si o daa yi joori o zu tu kum wu.

Piyɛɛri tagi si Zezi yi Krisi wum We na tɔŋi tin mu

(Matiyu 16:13-20, Luki 9:18-21)

²⁷ Zezi di o karabiə bam daa ma ke, ba vu ba yi Sezaari kulɔ na yi Filipi tu tin. Ba na maa ve tin, o ma bwe-ba o wi: «Noona yəni ba te ba wi, amɔ yi wɔɔ mu?»

²⁸ Ba ma ləri ba wi: «Badaara te ba wi, nmɔ yi Zan wulɔ deen na miisi noona na wɔni tin mu. Babam di maa te ba wi, nmɔ yi We nijonnu Eli mu. Badonnə di maa te ba wi, nmɔ yi fanja fanja We nijonɔə bam didba mu.»

²⁹ O laan ma bwe-ba o wi: «Ku nan na yi abam, abam buŋi si amɔ yi wɔɔ mu?»

Piyɛɛri ma lər-o o wi: «Nmɔ yi Krisi wum We na tɔŋi tin mu.»

³⁰ Zezi laan ma kaani-ba si ba yi ta kuntu ba bri noon-noonu.

Zezi na bri o tɔvni na wɔ ta yi te tin

(Matiyu 16:21-28, Luki 9:22-27)

³¹ Ku na zıgı kantı maŋa kam nı, Zezi ma ŋoɔnı o brı-ba o wı: «Amı Nabıin-bu wım maŋı sı a na yaara zanzan. Zwıfə nakwa bam dı ba kaanım yıgə tiinə bam dı ba cullu karanyına tiinə bam mı wó culi amı. Baá gı-nı, yı da yatı de nı a laan wó joori a bi.» ³² O maa ŋoɔnı kuntu jaja o brı-ba. Pıyeyı ma ja-o o vu daa, yı o kaan-o o wı, o yı taa ŋoɔnı kuntu doŋ.

³³ Zezi ma guni o nii o karabiə bam seeni, yı o bağı Pıyeyı o wı: «Sıtaanı, ve daa a tee nı! Nmı wıbbıŋa yam yı nabıinə nyım mı, sı ya ba tođı Wε na lagı te tın.»

³⁴ Zezi laan ma bəŋı nɔn-kɔgɔ kım maama dı o karabiə bam sı ba ba o te. O ma ta dı ba o wı: «Nɔɔnı wılb maama na lagı sı o taa tođı amı kwaga tın, kuntu tu maŋı sı o vın o titı wıbbıŋa sı o se yaara nı wılb na zıŋı tıbn-dagara o maa ve o tıbnı jəgə te tın, sı o laan taa tođı-nı. ³⁵ Wılb maama nan na lagı sı o yıri o ŋwıa tın, kuntu tu wó ga-ka mı. Ku daarı, wılb maama na se sı o ga o ŋwıa amı ŋwaanı dı Wε kwər-ywəŋə kam ŋwaanı, kuntu tu wó na ŋwıa Wε tee nı. ³⁶ Nɔɔnı nan na nε lıgı baŋa wəənu tım maama, yı o laan na ge ŋwıa Wε tee nı, bεε nyɔɔrı mı o nea? ³⁷ Kulɔkulu nan tərə nɔɔnı na wó wantı o ma ləni o ŋwıa Wε tee nı. ³⁸ Kuntu tın, nɔɔnı wılb maama na kwarı cavıra amı ŋwaanı dı amı taanı dım ŋwaanı zım nɔɔna bam tıtarı nı, ba na yı nɔn-balwaarı yı ba yıgə tərə dı Wε tın, amı Nabıin-bu wım dı wó kwarı kuntu tu cavıra, maŋa kam a na wó joori a ba lıgı baŋa dı a Ko Wε paarı-zulə dı Dı malesı sım tın.»

9

¹ O daa ta ma ta di ba o wi: «A lagi a ta ciga mu di abam si, noona balu zim na wu yo seeni tin badaara ba ti, yi baá na We paari dum na wu ba noona titari ni di dam te tin.»

*Zezi yibiyə na ləni te tin
(Matiyu 17:1-13, Luki 9:28-36)*

² Da yardu deen na ke tin, Zezi laan ma ja Piyeri di Zaki di Zan o pa ba togɔ daani ba vu ba di pu-kamunu yuu. Ba wɔra ba yirani. Ba na wɔra kuntu tin, Zezi yibiyə ma ləni ba yigə ni.

³ O gwaaru tum ma tiini ti puri pari pari yi ti nyuna. Ti puri ti gaali nabiinu na wu wani o zari o gwaaru o pa ti puri te tin. ⁴ Eli di Moyisi ma da ba nunɔ ba yigə ni, yi ba nooni di Zezi.

⁵ Piyeri laan ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, di na wu yo seeni tin, ku tiini ku lana ku pa dibam. Nan pa di pu vwə yato yo seeni, si nmu di Moyisi di Eli taa zuuri da.» ⁶ Fɔɔni deen zu-ba zanzan. Kuntu nwaani mu o gari o nooni kuntu donɔ.

⁷ Kunkwəɔnu laan ma ba ti kwəli-ba. Ba ma ni kwərə na nooni ti wɔni ka wi: «Wuntu mu yi amu bu-dua a na so-o di a wu maama. A nan taá cəgi o taani lanyirani.»

⁸ Ba ma da kwəni ba nii jəgə maama, yi ba daa wu ne noon-noonu, ku na dai Zezi yirani. ⁹ Ba ma zari piu kum yuu ni ba maa tuə. Zezi laan ma kaani-ba o wi: «Yi pa-na noon-noonu lwarɔ á na ne kulɔ tin, si ku taa ve manja kalu amu Nabiin-bu wum na wu ba a bi a yagi tɔɔni tin.» ¹⁰ Ba

ma se yi ba ḡooni ba yirani ba bwe ba nii, ka bi ka yagi tɔoni taani dɔm kuri mu beɛ.

¹¹ Ba laan ma bwe-o ba wɔ: «We cullu karanyina tiinɛ bam yɛni ba tɛ ba wɔ: Eli mu manɔ si o da yigɛ o ba, si Kriɔi wɔm laan da kwaga. Ku yi cɔga mu naa vwan mu?»

¹² Zezi ma lɛri-ba o wɔ: «Ku yi cɔga mu. Eli manɔ si o da yigɛ o ba o kwe woŋo maama, si Kriɔi wɔm laan ba. Beɛ nan mu yi ku puɔpuɔi We tɔnɔ kɔm wɔni ku wɔ, Nabiin-bu wɔm manɔ si o yaari zanzan si nɔɔna cul-o? ¹³ A nan taá ye-na ni, Eli manɔ o ba, yi nɔɔna tiini ba beɛs-o ni ba wɔbɔŋa na lagi te tɔn, ni ku na manɔ ku puɔpuɔi o woŋo We tɔnɔ kɔm wɔni te tɔn.»

*Zezi na zɛli cicirɛ bu wɔdonɔ yira ni te tɔn
(Matiyu 17:14-23, Luki 9:37-45)*

¹⁴ Zezi dɔ o karabiɛ batɔ bam laan ma joori ba vu ba yi o karabiɛ babam bam te. Ba ma na kɔgɔ zanzan na gilimi-ba. We cullu karanyina tiinɛ badonnɛ maa wɔra ba magi kantɔgɔ dɔdaani ba.

¹⁵ Kɔgɔ kɔm na nɛ Zezi tɔn, ba ma tiini ba yi yɛu, yi ba duri ba vu o te ba jɔon-o. ¹⁶ O ma bwe-ba o wɔ: «Beɛ ḡwaanɔ mu á zɔgi á magi kantɔgɔ dɔ ba?»

¹⁷ Nɔɔnɔ wɔdonɔ maa wɔ kɔgɔ kɔm wɔni, o ma lɛr-o o wɔ: «Karanyina, a ya jaani a bu mu a ba nmɔ te, si n pa o na yazurɛ. Cicirɛ mu jig-o ka yaara, ka pa o warɔ o ḡooni. ¹⁸ Manɔ kalɔ ka na yɛni ka ja-o tɔn, ka yɛni ka dul-o ka dɔ tɔga ni mu. Lile-puŋɛ ma nuŋi o ni ni yi o dɔni o yɛlɛ. O yira yam maama maa yɛni ya ku. A ma loori nmɔ karabiɛ bam si ba zɛli cicirɛ kam si ka yag-o, yi ba wɔ wanɔ.»

19 Zezi na ni kuntu tun, o ma ta o wɪ: «Abam zɪm nɔɔna bam brɪ á ba jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ. Amɔ wó daani abam tɪtari nɪ a kɪ wɔ-zuru dɪ abam sɪ kɔ taa ve maɲa kɔɔ? Ja-na bu wɔm á ba.» 20 Ba ma ja-o ba vu o te.

Cicirə kam na nɛ Zezi tun, ka ma su bu wɔm ka pa o yɪra sai pɔgɪ pɔgɪ. O ma tɔ tɪga nɪ o bibilə. Lile-puɲə maa nuɲi o ni nɪ. 21 Zezi ma bwe bu wɔm ko o wɪ: «Maɲa kɔɔ mɔ kɔ puli kɔ kɪ-o kuntu?»

O ma lər-o o wɪ: «O biini nɪ. 22 Kuni zanzan cicirə kam yəni ka dɔl-o ka dɪ mini wɔnɪ dɪ na wɔnɪ mɔ, sɪ ka gɔ-o. Nmɔ nan na wó wanɪ, sɪ n duri dɪbam yibwənə n zəni dɪbam.»

23 Zezi ma lər-o o wɪ: «Nmɔ tagɪ n wɪ, amɔ na wó wanɪ mɔ. Wɔlɔ maama nan na kɪ o wɔ-dɪdɔba dɪ amɔ tun, kɔlɔkɔlɔ tərə Wɛ na bá wanɪ Dɪ kɪ Dɪ pa kuntu tu.»

24 Bu wɔm ko laan ma kaasi o wɪ: «A sɪnɪ a jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ nmɔ. Nan wəli-nɪ sɪ a taa fɔgɪ a jɪga.»

25 Zezi ma na nɔn-kɔgɔ zanzan na durə kɔ maa bɪnɪ ba te. O laan ma bagɪ cicirə kam, yɪ o ta dɪ ka o wɪ: «Nmɔ wɔlɔ na paɪ nɔɔna jiri mɪmaaru dɪ zwa-kwarɔ tun, a tɛ dɪ nmɔ sɪ n nuɲi bu wɔm yɪra nɪ n viiri, sɪ n daa yɪ joori n yaar-o.»

26 Zezi na tagɪ kuntu tun, cicirə kam ma kaasi, yɪ ka tiini ka su bu wɔm ka pa o yɪra sai pɔgɪ pɔgɪ, yɪ ka nuɲi ka daar-o. Ka na yag-o tun, o ma bəri. Nɔɔna zanzan maa tɛ ba wɪ: «O tɪgɪ mɔ.»

27 Zezi laan ma ja o jɪɲa o pa o zaɲi wɛɛnɪ o zɪgɪ.

²⁸ Zezi na joori o zɔ digə tɪn, o karabiə bam ma vu o te ba yɪranɪ, yɪ ba bwe-o ba wɪ: «Bɛɲwaanɪ mɔ dibam wɔ wanɪ dɪ zəli cicirə kam?»

²⁹ O ma ləri-ba o wɪ: «Cicirə kantɔ doŋ zəlɪm cana. Cicirə kantɔ dwi warɪ ka zəli kɔ na daɪ dɪ Wɛ-loro dam.»

³⁰ Ba dɛɛn ma nɔŋi jəgə kam kɔntɔ nɪ ba vu ba tɔgɪ Galile wɔ ba kɛ. Zezi maa ba lagɪ sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ lwari ba je, ³¹ o na jɪgɪ o karabiə bam o brɪ tɪn ŋwaanɪ. O maa brɪ-ba o wɪ: «Baá ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɪ nɔɔna jɪŋa nɪ yɪ ba gɔ-nɪ. Ba nan na gɔ-nɪ, da yatɔ dɛ nɪ a laan wú joori a bi a yagɪ tɔbɔnɪ.»

³² O karabiə bam ma wɔ nɪ o taanɪ dɪm kuri, yɪ ba kwari sɪ ba bwe-o ba nii.

*Wɔɔ mɔ yɪ kamunu o dwe maama?
(Matiyu 18:1-9, Luki 9:46-50, 17:1-2)*

³³ Ba ma vu ba yɪ Kapernawum. Ba ma zɔ sɔŋɔ. Zezi ma bwe o karabiə bam o wɪ: «Dɪ na wɔ cwəŋə nɪ dɪ maa bɪnɪ tɪn, á ya magɪ kantɔgɔ bɛɛ ŋwaanɪ mɔ?»

³⁴ Ba maa cɪm. Bɛɲwaanɪ, ba ya na maa bɪnɪ tɪn, ba ya magɪ kantɔgɔ daanɪ sɪ ba nii, bantɔ wɔnɪ wɔɔ mɔ yɪ kamunu o dwe ba maama.

³⁵ Zezi ma jəni tɪga nɪ. O ma bəŋi o karabiə fugə-bale bam sɪ ba ba o te. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Wɔɔɔ na lagɪ sɪ o taa yɪ yigə tu tɪn, kɔntɔ tu manɪ sɪ o ji ba maama kwaga tu mɔ, sɪ o taa tɔŋɪ o pa ba maama.»

³⁶ O ma ja bu balanɔ o pa o zɪgɪ ba maama tɪtari nɪ. O ma kwe-o o kɪ o ja-kukoro nɪ, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: ³⁷ «Wɔɔɔ maama na nɪgɪ bu balanɔ kantɔ doŋ lanyɪranɪ amɔ yɪrɪ ŋwaanɪ tɪn, kɔntɔ

tu nigi amu mu. Wulu maama nan na nigi amu tin, ku dai amu yirani mu o niga, ku yi o nigi Baŋa-We dilu na tɔŋi-ni tin di mu.»

³⁸ Zan ma ta di Zezi o wi: «Karanyina, di ya ne nɔɔnu wudoŋ na zali ciciri nɔɔna yira ni di nmu yiri. O nan na dai dibam kɔgɔ kum wu nɔɔnu tin, di ma kwaanɔ si di ci-o, si o daa yi taa ki kuntu.»

³⁹ Zezi ma leri o wi: «Á ya wu maŋi si á ci-o. Nɔɔnu wulu maama na tɔgi amu yiri ŋwaanɔ o ki wo-kinkagɔ tin bá wanti o pipiri lila o ŋɔɔni ta-balɔɔ o pa-ni. ⁴⁰ Beŋwaanɔ wulu maama na ba culi dibam tin yi dibam nɔɔnu mu. ⁴¹ A lagi a ta ciga mu di abam si, nɔɔnu wulu na kwe na o pa abam si á nyo, á na yi amu Zezi Krisi nɔɔna tin ŋwaanɔ, kuntu tu wó na pɛɛri We tee ni.

⁴² Ku na yi balu na ki ba wu-didwa di amu tin, ba na maŋi ba muri ni bu-balwa te di, nɔɔnu wulu na pɛ ba didwa yagi We cwəŋə tɔgim tin, ba na lægi kandwe kamunu mu kuntu tu ba ni ba di-o ninu wɔni yi o ti, kú ta gari cam dilu o na wó ba o na We tee ni tin. ⁴³ Nmu jija na lagi ka pa n ki lwarim, ku maŋi si n go-ka mu n yagi. N na gɛ n jija, yi n daari n na ŋwɔa We tee ni, kuntu gari nmu na jigi n jia maama yi n vu min-tu, mɛ na yi mini dilu na bá dwe maŋa di maŋa tin. [⁴⁴ Jəgə kam kuntu ni,

<kanzwa wó ta di ba yira,

yi ya ba fɔgi ya tua.

Mini wó ta di-ba,

yi di ba fɔgi di dweə.>]

⁴⁵ Nmu naga na lagɪ ka pa n kɪ lwarɪm, kɔ maŋɪ sɪ n go-ka mu n yaɣɪ. Nmu na yɪ na-dɔa yɪ n na ŋwɪa Wɛ tee nɪ, kuntu garɪ nmu na jɪɣɪ n nɛ sɪm maama, yɪ ba laan dɪ-m ba yaɣɪ min-tɪv nɪ.

[⁴⁶ Jægə kam kuntu nɪ,
 <kanzwa wó ta di ba yɪra,
 yɪ ya ba fɔɣɪ ya tɔa.
 Mini wó ta di-ba,
 yɪ dɪ ba fɔɣɪ dɪ dweə.>]

⁴⁷ Nmu yɪ nan na lagɪ dɪ pa n kɪ lwarɪm, kɔ maŋɪ sɪ n lɪ-dɪ n dɔlɪ n yaɣɪ mu. N na jɪɣɪ yɪ dɪdɔa yɪ n zɔ Wɛ paari dɪm wɔnɪ, kuntu garɪ nmu na jɪɣɪ yɪə yale, yɪ ba laan dɪ-m ba yaɣɪ min-tɪv nɪ.

⁴⁸ Jægə kam kuntu nɪ,
 <kanzwa wó ta di ba yɪra,
 yɪ ya ba fɔɣɪ ya tɔa.
 Mini wó ta di-ba,
 yɪ dɪ ba fɔɣɪ dɪ dweə.>

⁴⁹ Nɔɔnɔ maama maŋɪ sɪ Wɛ kwe mini mu Dɪ ma maŋ-o Dɪ nii, sɪ Dɪ pa o bɪcarɪ fɔɣɪ dɪ kwe, nɪ yɛ na kwe wɔdiu te tɪn. ⁵⁰ Yɛ ywəñə yɪ dɪ wai dɪ kwe wɔdiu. Yɛ ywəñɪ nan na ti, n daa n bá wanɪ n pa dɪ joori dɪ ja ywəñɪ. Pa-na á wɔrɔ taa ywəmmə da-ŋwaanɪ, sɪ á jəni dɪ yazurə, nɪ yɛ na paɪ wɔdiu ywəmmə te tɪn.»

10

Kaanɪ vɪm taanɪ
 (Matiyu 19:1-12, Luki 16:18)

¹ Zezi laan ma zanɪ o nuŋɪ je sɪm kuntu nɪ o vu o da Zude tɪ-niə yam. O ma vu o bɛ Zɔrden bugə kam ni dɪdɔŋ dɪm nɪ. Nɔn-kɔgɔ zanzan daa ma

ba ba gilim-o. O ma ta brɪ-ba Wɛ cɪga kam, nɪ o na yənɪ o kɪ te tɪn.

² Farizɪan tiinə badaara dɛɛn ma zanɪ ba vu o te sɪ ba maŋ-o ba nii. Ba ma bwe-o ba wɪ: «Nɔɔnɔv jɪgɪ cwəŋə sɪ o vɪn o kaanɪ na?»

³ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Moyisi dɛɛn pɛ abam culu kɔm o wɪ bɛɛ?»

⁴ Ba ma lər-o ba wɪ: «Moyisi pɛ ni, nɪ nɔɔnɔv jɪgɪ cwəŋə sɪ o pɔpɔnɪ tɔnɔ o pa o kaanɪ, sɪ kɔ brɪ nɪ o vɪ-o mɔ.»

⁵ Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Moyisi dɛɛn pɔpɔnɪ kuntɔ o pa abam, á wɔrɔv na dana tɪn ŋwaanɪ mɔ. ⁶ Kɔ daari, pulim nɪ Wɛ na kɪ nabiinə tɪn, Dɪ kɪ-ba sɪ ba taa yɪ baarɔv dɪ kaanɪ mɔ. ⁷ Kuntɔ ŋwaanɪ, nɔɔnɔv na dɪ kaanɪ, o maŋɪ sɪ o pɔɔrɪ o tɪtɪ o nu dɪ o ko tee nɪ, sɪ o daari o pa o dɪ o kaanɪ wɔm jəni daanɪ. ⁸ Kuntɔ wɔ pa ba laan jɪ nɔɔnɔv dɪdɔv. Ba daa dai nɔɔna bale, ba laan yɪ nɔɔnɔv dɪdɔv mɔ. ⁹ Wɛ na kɪ nɔɔna balɔv daanɪ tɪn, nɔɔn-nɔɔnɔv daa wɔ maŋɪ sɪ o pɔɔrɪ-ba daanɪ.»

¹⁰ Zezi dɪ o karabiə bam laan ma joori ba vu sɔŋɔ. Ba na zɔv tɪn, ba ma bwe-o o taanɪ dɪm kuri.

¹¹ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Nɔɔnɔv na vɪn o kaanɪ yɪ o daari o dɪ kaanɪ wɔdɔŋ, kuntɔ tu kəm dɪm dɪ ka-bwəŋə yɪ bɪdɔwɪ mɔ. ¹² Kaanɪ dɪ na vɪn o barɔv yɪ o vu o zɔv barɔv wɔdɔŋ, o dɪ kəm dɪm dɪ bwəŋə yɪ bɪdɔwɪ mɔ.»

*Bu-balwa na maŋɪ dɪ Wɛ paari dɪm te tɪn
(Matiyu 19:13-15, Luki 18:15-17)*

¹³ Nɔɔna badonnə maa jaanɪ biə ba tui Zezi te sɪ o danɪ o jɪa ba banja nɪ. O karabiə bam ma zanɪ ba bagɪ-ba sɪ ba yɪ taa kɪ kuntɔ. ¹⁴ Zezi na

ne ba na ki te tin, o bani ma zaji yi o ta di ba o wi: «Yagi-na si biə bam taa tui amu te, si á yi zaji á taá cu-ba. Benwaani balu na nyi ni bu-balwa te tin mu maji si ba zu We paari dim wu. ¹⁵ A lagi a ta ciga mu di abam si, noonu na wu se si We taa te-o ni bu-balaja te, o ba na cwəŋə o zu We paari dim wu.»

¹⁶ Zezi na tagi kuntu tin, o laan ma ja ja biə bam o ki o ja-kukoro ni. O ma daji o jia ba baji ni o wari We o pa-ba.

*Nadunə wó wani ba na njwia We tee ni na?
(Matiyu 19:16-30, Luki 18:18-30)*

¹⁷ Zezi ma zaji o maa kea. Noonu wodon ma duri o vu o yi o te. O ma kuni doonə o yigə ni yi o wi: «Karanyina, n yi non-njum. Nan bri-ni kulɔ a na wó ki, si a wani a na njwia kalu na ba ti tin We tee ni.»

¹⁸ Zezi ma ta did-o o wi: «Benwaani mu n bəŋi-ni ni non-njum? Noon-noonu tərə o na yi non-njum, ku na dai We Di yirani. ¹⁹ Nmu maji n ye We cullu tum na bri kulɔ tin. Yi zaji n gu noonu. Yi zaji n pəni di n don kaani. Yi njoni. Yi zaji n fə vwan n pa n don. Yi pini n don. Ta n zuli n nu di n ko.»

²⁰ Noonu wum ma ta did-o o wi: «Karanyina, ku na siji a biini ni tin, a maji a se cullu tintu maama.»

²¹ Zezi ma nii-o di sono, yi o ta did-o o wi: «Ku nan ta ge wonjo didua mu si n ki. Ve soŋo n kwe wonjo kulɔ maama n na jigi tin n yəgi, si n laan kwe ti səbu kum n ma n wəli yinigə tiinə. Kuntu wó pa n ta n jigi jujiguru zanzan We-soŋo ni. Nmu na ki kuntu, si n laan ba n ta n togi-ni.»

²² Nɔɔnɔ wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o wɔ ma cɔgɪ zanzan yɪ o yigə nywanɪ, o jɪjɪgɪrɔ tɪm na tiini tɪ daga tɪn ŋwaanɪ. O ma yagɪ Zezi yɪ o viiri.

²³ Zezi laan ma pipiri o nii o karabiə bam seeni, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Nadunə na lagɪ sɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔ, kɔv ta tiini kɔ cana kɔ pa-ba.»

²⁴ O karabiə bam na ni kɔntɔ tɪn, kɔ ma sɔ-ba. Zezi daa ta ma ta dɪ ba o wɪ: «A biə-ba, nɔɔna na lagɪ sɪ ba zɔ Wɛ paari dɪm wɔ, kɔv ta tiini kɔ cana kɔ pa-ba. ²⁵ Kɔv ta yɪ mwalɪ sɪ yogondi da gar-lwe bɔɔnɪ dɪ nunɪ kɔ dwe nadum na lagɪ sɪ o zɔ Wɛ paari dɪm wɔ.»

²⁶ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, kɔ ma tiini kɔ sɔ o karabiə bam zanzan, yɪ ba tɛ daanɪ ba wɪ: «Kɔ nan na yɪ kɔntɔ, wɔɔ mɔ wɔv wanɪ o na ŋwɪa Wɛ tee nɪ?»

²⁷ Zezi ma nii-ba yɪ o wɪ: «Nabiinə mɔ bá wanɪ ba kɪ, sɪ Wɛ wai Dɪ kɪa. Bɛŋwaanɪ Wɛ wai woŋo maama Dɪ kɪa.»

²⁸ Pɪyɛɛɪ laan ma ta dɪd-o o wɪ: «Nii. Dɪbam yagɪ dɪ woŋo maama mɔ, yɪ dɪ daari dɪ tɔgɪ nmɔ.»

²⁹ Zezi ma ləri o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na tagɪ amɔ ŋwaanɪ dɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam ŋwaanɪ, o yagɪ o sɔŋɔ naa o nu-biə naa o nu dɪ o ko naa o biə naa o kari dɪ tɪn, ³⁰ kɔntɔ tu wɔv ba o na kɔlɔ maama o na yagɪ tɪn kuni bi mɔ lɔgɔ kɔntɔ banɔ nɪ. Oó na sam dɪ nu-biə dɪ niinə dɪ biə dɪ kari, yɪ oó na yaara dɪ o wəli da. Kɔ daari maŋa kalɔ na wɔv ba tɪn, kɔntɔ tu wɔv na ŋwɪa kalɔ na ba ti tɪn Wɛ tee nɪ. ³¹ Balɔ na maŋɪ ba yɪ yigə tiinə tɪn zanzan wɔv joori ba ji kwaga tiinə. Kɔ daari balɔ dɪ na

manji ba yi kwaga tiinè tun zanzan wó ba ba ji yigè tiinè Wè paari dım wónı.»

*Zezi daa na ηɔɔni o tɔvni taani te tin
(Matiyu 20:17-19, Luki 18:31-34)*

³² Zezi dı nɔɔna zanzan maa zanji ba wɔ cwəŋə ni ba maa ve Zeruzalem. Zezi maa wɔ ba yigè ni o veə. O karabiə bam maa yi yəəu. Nɔɔna balɔ dı na tɔgi ba kwaga tun maa fɔmma. Zezi ma bəŋi o karabiə fugə-bale bam daa ni, yi o ta o bri-ba kɔlɔ na lagi kɔ kɔ-o Zeruzalem ni tun.

³³ O maa ta dı ba o wı: «Taá ye-na, dí na maa ve Zeruzalem tun, dáanı mɔ ba laan wó ja amɔ Nabiin-bu wɔm ba kɔ Zwifə kaanım yigè tiinè bam dı ba cullu karanyına tiinè bam jıŋa ni. Nɔɔna bam kɔntɔ wó dı a taani ba wı, kɔ manji sɔ a tı mɔ, yi ba daari ba kɔ-nı dwi-gɛ tiinè bam jıŋa ni. ³⁴ Baá yáalı-nı ba mwanı, yi ba daari ba twı lileeru ba yagi a yıra ni. Baá magı-nı dı balaara, yi ba laan daari ba gɔ-nı. Da yato de ni a nan wó joori a bi a yagi tɔvni.»

*Zezi cwəŋə kam na jigi yaara te tin
(Matiyu 20:20-28)*

³⁵ Zaku dı Zan balɔ na yi Zebede biə tun dɛɛn ma vu Zezi te ba ta did-o ba wı: «Karanyına, popo, kɔ woŋo kɔlɔ dí na lagi tun n pa dıbam.»

³⁶ Zezi ma bwe-ba o wı: «Á lagi sɔ a kɔ bɛɛ mɔ pa abam?»

³⁷ Ba ma lər-o ba wı: «Nımu na tu n ba n di n paari dım, sɔ n pa dıbam didɔba jəni n jazım ni sɔ didɔba jəni n jagwiə ni.»

³⁸ Zezi ma ta dı ba o wı: «Abam tıttı yəri á na loori kulı tın. Abam wó wanı á tógtı á yaarı, nı amı na lagı a ba a na yaara yalı tın na? Á wó wanı á yaarı á tı, nı a na lagı a yaarı a tı te tın na?»

³⁹ Ba ma lər-o ba wı: «Een, dí wó wanı.»

Zezi laan ma ta dı ba o wı: «Kı yı cıga, abam nan wó sını á tógtı á yaarı amı yaara yam doŋ. ⁴⁰ Kı nan dai amı mı maŋı sı a kuri wılı na wó jəni a jazım nı naa a jagwiə nı tın. Kı yı Baŋa-We mı maŋı Dı tıŋi je sım kuntu, sı Dı pa balı na wó jəni da tın.»

⁴¹ O karabiə fugə kam na tu ba lwarı ba donnə bale bam na loori kulı Zezi tee nı tın, ba bana ma tiini ya zaŋı dı Zakı dı Zan. ⁴² Zezi laan ma bəŋi ba maama, yı o ta dı ba o wı: «Abam nan maŋı á ye nı lıgı baŋa pwa kı dam mı dı ba nɔɔna, yı ba dıdɛera di dam ba baŋa nı. ⁴³ Kı nan na yı abam, kı wı maŋı sı kı taa yı kuntu doŋ abam tıtarı nı. Bəŋwaanı, abam wılı na lagı sı o ji nɔn-kamunu á wıni tın, kuntu tu maŋı sı o ji abam maama tıntıŋı mı. ⁴⁴ Wılı na lagı sı o ji abam yıgə tu tın, kuntu tu maŋı sı o ji abam maama gambaa. ⁴⁵ Bəŋwaanı amı Nabiin-bu wım wı tu sı nɔɔna tıŋi ba pa-nı. Amı nan tu sı a tıŋi a pa nɔɔna mı, sı a daarı a kwe a ŋwıa a ma ləni nɔɔna zanzan ŋwıa We tee nı.»

*Zezi na pɛ lilwe yiə puri te tın
(Matiyu 20:29-34, Luki 18:35-43)*

⁴⁶ Zezi dı o karabiə bam ma vu ba yi tıv kudoŋ, kı yırı mı Zeriko. Ba ma tógtı da ba nuŋi ba maa kea. Ba na maa ke tın, nɔn-kɔgɔ maa tógtı-ba.

Nɔɔnɔ wɔdon maa wɔra o na yi lilwe. O yiri mu Batime, o ko mu yi Time. O maa je cwɛnɛ kam ni ni yi o loorɛ. ⁴⁷ O ma lwarɛ ni ku yi Nazareti tu Zezi mu tɔgi dɔani o maa kea. O laan ma puli o kaasi baɲa baɲa o wɛ: «Zezi, Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwɛnɛ!»

⁴⁸ Nɔɔna zanzan ma bag-o si o pu o ni. O laan ma tiini o kaasi zanzan yi o wɛ: «Pɛ Davidi dwi tu, duri a yibwɛnɛ!»

⁴⁹ Zezi laan ma zigɛ yi o ta o wɛ, ba bɛn-o si o ba. Ba ma bɛn-o, yi ba ta did-o ba wɛ: «Ki wɔpolo, si n zanɛ wɛɛni, si o bɛ-m o wɛ n ba.»

⁵⁰ Lilwe wɔm ma da pɛsi o gɔrɔ o yagi, yi o zanɛ lɛla o vu o yi Zezi te. ⁵¹ Zezi ma bwe-o o wɛ: «Nmɔ lagɛ si a ki bɛɛ mu a pa-m?»

O ma lɛri o wɛ: «Karanyina, a lagɛ si a joori a taa nai mu.»

⁵² Zezi ma ta did-o o wɛ: «Nan ve, nmɔ na ku n wɔ-didwa di amɔ te tin mu pɛ n na yazurɛ.»

Zezi na tagɛ kɔntɔ bidwɛ baɲa ni tin, mu lilwe wɔm yiɔ joori ya nai. O maa tɔgi Zezi kwaga cwɛnɛ kam ni.

11

*Zezi na zu Zeruzalem yi nɔɔna zul-o te tin
(Matiyu 21:1-11, Luki 19:28-40, Zan 12:12-19)*

¹ Zezi di o karabiɛ bam dɛɛn ma vu ba twe Zeruzalem. Ba ma vu ba yi ti-balwa bale, ba yiri mu Betifaazi di Betani. Je sim kɔntɔ wɔ Olivi piu kɔm saɲa ni mu. Zezi ma li o karabiɛ bam bale o tɔɲi, ² yi o ta di ba o wɛ: «Ve-na á vu á zu tuɔ kulɔ na wɔ abam yigɛ ni tin. Á na zu tuɔ

kum wɔni, á wó na bɛna-pɔla na lægi da, yi nɔɔn-nɔɔnɔ daa ta wɔ diini ka baɲa. Ve-na á bwæli-ka á ja ba á pa-ni. ³ Nɔɔnɔ na bwe abam ni: <Bɛɛ mu yi á bwæli-ka?>, si á ta did-o ni: <Ku yi dí Yuutu wɔm mu laga. Oó joori o pa ka ba lele.> »

⁴ Ba ma zaɲi ba vu si ba nii. Ba na yi tiv kum wɔ tin, ba ma sɛni ba na bɛna-pɔla cwəŋə ni ni. Ka lægi sɔŋɔ kudon ni ni. Ba ma vu ba bwæli-ka. ⁵ Nɔɔna badonnə maa zigi da. Ba ma bwe Zezi karabiə bam ba wi: «Bɛɛ mu yi á lagi á bwæli bɛna-pɔla kam?»

⁶ Ba ma læri-ba ni Zezi na maɲi o ta te tin. Nɔɔna bam ma sɛ. ⁷ Ba ma ja bɛna-pɔla kam ba ja vu ba yi Zezi te. Ba laan ma kwe ba gwaaru ba danɲi ka baɲa ni. Zezi ma di ka baɲa, yi ba ve ba maa kɛa. ⁸ Ba na maa kɛ tin, nɔɔna zanzan ma zul-o ba kwe ba gwaaru ba lwarɲi cwəŋə kam yuu ni, si Zezi ba o togi ti baɲa o kɛ. Nɔɔna badaara ma vu ba go tweeru nɛ di vɔɔru ba di cwəŋə yuu ni, si o togi ti baɲa o kɛ. ⁹ Nɔɔna balɔ na wɔ o yigə ni di o kwaga ni ba ve tin maa tooli ba wi: «Ozaana! Zulə taa wɔ Wɛ tee ni!

Zuli-na wɔlɔ na tu dí Yuutu Wɛ yiri ŋwaanɲi tin.

¹⁰ Zuli-na wɔlɔ na wó ta te o nɔɔna, nɲɛɛni dɛbam ko Davidi dɛɛn na jigi paari te tin.

Ozaana! Zulə taa wɔ Baɲa-Wɛ tee ni!»

¹¹ Zezi ma vu o zɔ Zeruzalem tiv kum wɔ. O ma vu o yi Wɛ-di-kamunu kum o zɔ ku wɔ. O ma kaagi o nii wəənu tim maama na yi te. Wɛ na lagi di zɔ tin, o ma joori o nunɲi tiv kum wɔni, o togi di o karabiə fugə-bale bam o vu Betani.

*Zezi na sɔɔli kapuru te tin
(Matiyu 21:18-19)*

¹² Tɔga na pɔuri tin, ba ma zaŋɩ Betani ni si ba joori Zeruzalem. Kana maa jigi Zezi. ¹³ Ba na maa ve tin, o ma tult o na kapuru. Ku dɛɛn li di vɔɔru mu. O ma vu si o nii mɔɔla wɔra na si o di. O na yi da tin, o ma wɔ nɛ kulɔkulɔ, ku na wɔ yi ku lɛrim maŋa tin ŋwaanɩ. ¹⁴ O laan ma ta di kapuru kum o wi: «Nɔɔn-nɔɔnu daa bá na mɔɔla nmɔ yuu ni o di.»

O karabiə bam ma ni o na tagɩ kulɔ tin.

*Zezi na zali pipimpiinə Wɛ-di-kamunu kum wɔni te tin
(Matiyu 21:12-17, Luki 19:45-48, Zan 2:13-22)*

¹⁵ Ba ma vu ba yi Zeruzalem. Zezi ma vu o zu Wɛ-di-kamunu kum wɔ. O ma na nɔɔna na wɔ ka kunkɔlɔ kum ni ba pipiə. O ma zali-ba o pa ba nuŋi. O ma vu o ja sɛbu-lənnə bam taabullu tum o pipiri o pu tɔga ni, o pa ba sɛbiə bam jagɩ. O ma daari o yigi yitunnu tɩb nɔɔna badonnə na je da ba yəgi kunkwən-pulə tin o di tɔga ni. ¹⁶ O ma wɔ sɛ si nɔɔna taa zɩŋɩ ba zɩla ba tɔgi kunkɔlɔ kum wɔ ba kea. ¹⁷ O ma bri nɔɔna bam o wi: «Ku pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kum wɔni ni, Wɛ mu wi: <Amɔ digə kantɔ maŋɩ si ka taa yi jəgə kalɔ lɔgɔ baŋa dwi tiinə maama na wó ta tui ba warɩ amɔ da tin mu.> Abam nan pɛ ka ji ŋwɩna joro jəgə.»

¹⁸ Zwifə kaanum yigə tiinə bam di ba cullu karanyɩna tiinə bam ma ni Zezi na tagɩ kulɔ tin. Ba laan ma beeri cwəŋə si ba gɔ-o. Ba ma kwarɩ fɔɔni did-o, o zaasum dɩm na sɔ nɔn-kɔgɔ kum maama tin ŋwaanɩ.

¹⁹ Tɪga na lagɪ ka yi tɪn, Zezi dɪ o karabiə bam ma nuŋi tɪv kum wɔni.

*Zezi ŋɔɔni kapuru kulɔ na kuvɪ tɪn taani
(Matiyu 21:20-22)*

²⁰ Tɪga na pɔvri tɪn, ba ma daa zanɪ ba maa kea. Ba ma na kapuru kum na kuvɪ, dɪ ku buɔnɔv maama. ²¹ Pɪyɛɛri ma guli Zezi ya na tagɪ te tɪn. O ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Karanyɪna, nii kapuru kum nmɔv diin na sɔɔli tɪn, ku kuvɪ.»

²² Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Fɔɔɪ-na á kɪ á wɔ-dɪdɔva dɪ Wɛ. ²³ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam si, abam wɔvɔ na tagɪ dɪ piu kamunu kontu ni, ku gɔ ku na zɪɪ me tɪn ku vu ku tu nɪnɪv kum wɔni, Wɛ wɔ pa ku kɪ. Nmɔv na jɪɪ wɔ-dɪdɔva ni nmɔv na tagɪ kulɔ tɪn wɔv sɪni ku kɪ, yi n ba jɪɪ bubwɛa, Wɛ wɔ pa ku kɪ. ²⁴ Kontu ŋwaani a lagɪ a ta dɪ abam ni, wɔŋo kulɔ maama á na wɔv loori Wɛ tee ni tɪn, si á taá jɪɪ wɔ-dɪdɔva ni á wɔv sɪni á na-ku, yi Wɛ wɔ pa á na-ku. ²⁵ Maŋa maama abam na wɔra á warɪ Wɛ, yi taani na wɔv abam dɪ nɔɔnɔv wɔdɔŋ laŋa ni, si á yagɪ á ma ce-o. Á Ko Wɛ laan wɔv yagɪ abam dɪ lwarɪm Dɪ ma ce abam. [²⁶ Ku daari, abam na wɔv sɛ si á yagɪ nɔɔna lwarɪm á ma ce-ba, á Ko Wɛ bá yagɪ abam dɪ lwarɪm Dɪ ma ce abam.]»

*Zezi dam dɪm nuŋi yɔn mu?
(Matiyu 21:23-27, Luki 20:1-8)*

²⁷ Ba daa ma vu ba yi Zeruzalɛm. Zezi ma vu o zɔv Wɛ-di-kamunu kum wɔv, o karɪ ka wɔvni o beerə. Zwifə kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam dɪ ba nakwa bam ma vu o te, ²⁸ ba bwe-o ba wɪ: «Wɔɔv dam mu n ma n kɪ

wænu tɪɓ maama n na kɪ tɪn? Wɔɔ mu pɛ nmɔ ni sɪ n ta n kɪ kuntu?»

²⁹ O ma ləri-ba o wɪ: «A dɪ jɪgɪ bwɪə a lagɪ a bwe abam, sɪ á na ləri-ya á pa-nɪ, sɪ a laan brɪ abam wɔɓ na pɛ amɔ ni sɪ a tɔŋɪ tɪn. ³⁰ A lagɪ a bwe abam a nii, Zan na miisi nɔɔna na wɔnɪ tɪn, kɔ yɪ Wɛ mu pɛ-o cwɛŋə naa nabiinə mu pɛ-o?»

³¹ O na bwe-ba kuntu tɪn, ba maa wɔra ba bwe daanɪ sɪ ba nii ba na wó ləri te tɪn. Ba maa wɪ: «Dɪbam na ləri dí wɪ, kɔ yɪ Wɛ mu, o laan wó bwe dɪbam nɪ, bɛɛ mu yɪ dí nan wɔ sɛ Zan taanɪ dɪm? ³² Kɔ daari, dí bá wanɪ dí ta nɪ kɔ yɪ nabiinə mu pɛ-o cwɛŋə.» Ba tagɪ kuntu, bɛŋwaanɪ ba kwarɪ fɔɔnɪ dɪ nɔɔna bam, dɪ ba maama na sɛ nɪ Zan sɪnɪ o yɪ Wɛ nijonnu tɪn. ³³ Kuntu ŋwaanɪ mu ba ləri Zezi ba wɪ: «Dí yəri wɔɓ na pɛ Zan cwɛŋə tɪn.»

Zezi dɪ ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ na yɪ kuntu, amɔ dɪ nan bá ta wɔɓ na pɛ amɔ ni sɪ a taa tɔŋɪ tɪn.»

12

Nɔɔnɔ dɪ o gaari mumaŋa (Matiyu 21:33-46, Luki 20:9-19)

¹ Zezi ma maŋɪ mumaŋa o brɪ nɔɔna bam o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔɔon mu wɔra. O ma zaŋɪ o cɪ gaari, yɪ o daari o jəri tweeru tɪɓ yɪrɪ na yɪ vinyə tɪn dɪ wɔnɪ. O ma daari o kɔ gonɔ tɪ-dɪa je nɪ, sɪ o na gwəri tweeru biə bam, sɪ o kɪ dáanɪ o nɔ o kan tɪ na bam. O ma daari o cwi dapala sɪ nɔɔnɔ taa je da o yɪrɪ gaari dɪm. O na fɔgɪ o cɪ-dɪ kuntu tɪn, o laan ma kwe nɔɔna o yagɪ da sɪ ba taa tɔŋa, yɪ o daari o nunɪ o vu cwɛŋə. ² Tweeru biə bam gwərim maŋa na yɪ tɪn, o ma tɔŋɪ o tɪntɔŋnɔ sɪ

o vu nɔɔna balɔ na nii o gaari dɪm baɲa ni tɪn te, si ba ɕe o tɛri ba pa-o. ³ Tɪntɔɲɔnɔ wɔm na yi ba te tɪn, ba ma ja-o ba magɪ, yi ba daari ba pa o viiri dɪ ji-kɔri. ⁴ Nɔɔnɔ wɔm daa ma tɔɲɪ o tɪntɔɲɔnɔ wɔdonɔ. O na yi ba te tɪn, ba ma magɪ o yuu ba kaari yi ba twɪ-o. ⁵ O daa ta ma tɔɲɪ o tɪntɔɲɔnɔ wɔdonɔ o wɛli da. Wɔntɔ na yi ba te tɪn, ba ma mag-o ba gɔ. Nɔɔnɔ wɔm ta ma tɔɲɪ o tɪntɔɲɔna zanzan nɔɔna bam tee ni, yi ba magɪ ba badonnɛ, ba daari ba gɔ ba badaara.

⁶ Kɔ laan ma daari o titɪ bu wɔlɔ o na so-o zanzan tɪn yɪranɪ. O ma tɔɲ-o ba tee ni o ma kweeli, yi o bɔɲɪ si, baá nɪɪ wɔntɔ. ⁷ Nɔɔna bam na nɛ-o tɪn, ba maa ɲɔɔni daani ba wɪ: <Mɔ gaari dɪm tu bu, wɔntɔ mɔ lagɪ o ba o taa te o ko wɔm wɛənu tɪm. Nan pa-na dí gɔ-o, si dí daari dí taá te o wɛənu tɪm.> ⁸ Ba laan ma gɔ-o, yi ba daari ba van-o ba ja nɔɲɪ gaari dɪm wɔni ba yaɪ.

⁹ Kɔntɔ tɪn, gaari dɪm tu wɔm laan wɔ kɪ nɔɔna bam kɔntɔ tita mɔ? O maɲɪ si o ba o gɔ-ba mɔ, si o daari gaari dɪm o pa nɔɔna badonnɛ si ba taa niə. ¹⁰⁻¹¹ Kɔ pɔpɔni Wɛ tɔnɔ kɔm wɔni kɔ wɪ:

<Kandwɛ dɪlɔ lwara na vɪn tɪn laan mɔ joori dɪ ba dɪ ji kandwɛ dɪlɔ na pai sɔɲɔ kɔm dana tɪn.

Baɲa-Wɛ na kɪ te tɪn mɔ kɔntɔ,
yi kɔ yi wo-kamunu kɔ pa dɪbam.>
Abam maɲɪ á wɔ karɪmɪ kɔntɔ na?»

¹² Zwifɛ yigɛ tiinɛ bam na ni kɔntɔ tɪn, ba ma lwarɪ ni o maɲɪ mɪmaɲɪ dɪm bantɔ ɲwaaɪ mɔ. Ba laan maa beeri cwɛɲɔ si ba ja-o. Ba maa warɪ,

ba na kwari fɔɔni dɪ nɔn-kɔgɔ kum tun ɲwaani.
Ba ma yag-o, yɪ ba daari ba viiri.

Zwifə bam na bwe Zezi lampoo ɲwɪm woŋo te tun

(Matiyu 22:15-22, Luki 20:20-26)

¹³ Zwifə bam dɛɛn ma lɪ Farizɪan tiinə badonnə dɪ Pɛ Erɔdɪ kwaga nɔɔna badonnə sɪ ba vu Zezi te. Ba maa lagɪ sɪ ba pa o ɲɔɔnɪ o tusi, sɪ ba wani ba ja-o. ¹⁴ Ba ma yɪ o te, yɪ ba ta did-o ba wɪ: «Karanyɪna, dɪ ye nɪ nmɔ yɪ cɪga tu mɔ. Nmɔ yigə tərə dɪ nɔɔna na buɲɪ kulɔ ba pa nmɔ tun, nmɔ nan ba kuri nɔɔna daani. Nmɔ nan yəni n bri nɔɔna Wɛ cwəŋə dɪ cɪga mɔ. Dɪ lagɪ dɪ bwe dɪ nii, dɪbam Zwifə bam culu pɛ ni sɪ dɪ ɲwɪ lampoo dɪ pa lɔgɔ kum pa-farɔ wɔm naa kɔ wɔ maɲɪ? Dɪ maɲɪ sɪ dɪ ɲwɪ naa dɪ wɔ maɲɪ sɪ dɪ ɲwɪ?»

¹⁵ Zezi nan maɲɪ o ye ba na yɪ pipiri-nyɪna te tun. O ma ta dɪ ba o wɪ: «Bɛɛ nan mɔ yɪ á lagɪ sɪ á maɲɪ-nɪ á nii? Ja-na səbu-dalɪ didɔva á ba sɪ a nii.»

¹⁶ Ba ma lɪ səbu-dalɪ dɪm ba bri-o. O ma nii yɪ o bwe-ba o wɪ: «Wɔɔ nyɪnyɔgɔ dɪ o yɪri mɔ pɔpɔnɪ dɪ baɲa ni?»

Ba ma lər-o ba wɪ: «Kɔ yɪ pa-farɔ wɔm mɔ.»

¹⁷ Zezi laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Kɔ lamma. Á nan taá ɲwɪ kulɔ na yɪ pa-farɔ wɔm nyɪm tun á pa-o, sɪ á daari á taá paɪ Wɛ kulɔ dɪ na yɪ Dɪ nyɪm tun.»

O na ləri-ba kuntu tun, kɔ ma sɔ-ba zanzan.

Ba na bwe Zezi twa biim woŋo te tun

(Matiyu 22:23-33, Luki 20:27-40)

18 Sadustan tiinə badonnə dɛɛn ma zanɪ ba vu Zezi te. Bantu mu bri ba wɪ, nɔɔnu na tɪga, o daa bá joori o bi. 19 Ba ma vu ba ta dɪ Zezi ba wɪ: «Karanyɪna, Moyisi dɛɛn na pɔpɔni kulɔ o tiɪi o pa dɪbam tɪn, kɔ bri nɪ, nɔɔnu nu-bu na tɪga yɪ o daari o kaani, ba na wɔ lɔɔɪ biə daani, tɔ wɔm curɔ mu manɪ sɪ o di kaani wɔm sɪ ba wani ba lɔ biə o nu-bu wɔlɔ na tɪɔ tɪn nɔwani. 20 Kɔntɔ, nu-biə barpe ya mu wɔra. Ba didɔa ma di kaani, yɪ o tɪ o daar-o, yɪ o wɔ lɔɔɪ bu. 21 Wɔlɔ na sanɪ tɪn laan ma di kadəm wɔm. O dɪ ma tɪ o daari kaani wɔm, yɪ ba dɪ wɔ lɔɔɪ bu. Bato tu wɔm dɪ daa ma di-o. 22 Ba maama barpe di kaani wɔm, yɪ ba wɔ lɔɔɪ bu did-o. Ba maama na tɪɔ tɪn, kaani wɔm dɪ laan ma tɪ. 23 Ba maama barpe na di kaani wɔm tɪn, ba laan na tu ba bi ba yagɪ tɔbɔni, bantu wɔɔ mu wɔ ta te kaani wɔm?»

24 Zezi ma ləri-ba o wɪ: «Abam tiini á tusi mu. Abam wɔ lɔwari Wɛ tɔnɔ kum zaasum dɪm kuri, yɪ á ta yəri Wɛ dam dɪm na yɪ te tɪn. Á wɔ tusi cɪga na? 25 Nɔɔna na tu ba bi ba yagɪ tɔbɔni, ba lagɪ ba taa nɪ dɪ Wɛ malesɪ sum na yɪ te tɪn mu, ba ba di kaana, kaana dɪ nan ba zɔbɪ banna dɪ. 26 Kɔ nan na yɪ twa biim dɪm dɪ, Moyisi na pɔpɔni kulɔ tɪn bri nɪ nɔɔna wɔ sunɪ ba bi. Abam manɪ á wɔ karɪm kulɔ Wɛ na tagɪ dɪ Moyisi Dɪ na bri Dɪ tɪtɪ did-o sabari puɔu kum wɔni manɪ kalɔ tɪn na? Wɛ dɛɛn tagɪ Dɪ wɪ: <Amu yɪ Abraham Wɛ, dɪ Yizaki Wɛ, dɪ Zakɔbɪ Wɛ mu.> 27 Kɔ bri nɪ bantu daa ta jɪɔɪ nɔwɪa mu Wɛ tee nɪ, bɛnɔwani Baɪa-Wɛ yɪ nanɔna Wɛ mu, sɪ Dɪ dai twa Wɛ. Mu kɔ kuri á tiini á tusi dɪ á na buɪi te tɪn.»

*Wε niə yam wɔni dɔɔ mu yi kamunu di dwe?
(Matiyu 22:34-40, Luki 10:25-28)*

²⁸ Ba na wɔra ba ɲɔɔni kɔntu tin, Wε cullu karanyina tu wɔdoŋ ma yi ba te, yi o ni ba taanu dɔm. O ma lwarɪ ni Zezi tiini o kwaanɪ dɪ o na lɛri Sadusɪan tiinɛ bam te tin. O laan ma twɛ Zezi te, yi o bwe o wɪ: «Wε niə yam maama wɔni dɔɔ mu yi kamunu di dwe?»

²⁹ Zezi ma lɛr-o o wɪ: «Wε ni dɪɪɪ na yi kamunu di dwe ya maama tin mu tintu: <Yisɪrayɛli tiinɛ-ba, cɛgi-na. Yuutu Baɲa-Wε mu yi dɪbam Yuutu dɪdɪa mɔ. ³⁰ Ta n soe n Yuutu Baɲa-Wε dɪ n bɪcarɪ maama, dɪ n wɔ maama, dɪ n wɔbɔɲa maama, dɪ n dam maama.> ³¹ Wε ni dɪɪɪ na saɲɪ tin mu tintu: <Ta n soe n doŋ ni n titi te.> Wε ni dɪdoŋ daa tɛrɛ dɪ na yi kamunu di dwe niə yantu yale.»

³² Wε cullu karanyina tu wɔm ma ta dɪ Zezi o wɪ: «Karanyina, n tagɪ cɪga. Nmɔ na tagɪ n wɪ, Wε dɪdɪa yɪranɪ mu wɔra yi DI doŋ daa tɛrɛ tin, kɔ yi cɪga mu. ³³ Kɔ maɲɪ sɪ dɪ taá soe Wε dɪ dɪ wɔ maama, dɪ dɪ wɔbɔɲa maama, dɪ dɪ dam maama, sɪ dɪ daari dɪ taá soe dɪ donnɛ ni dɪ titi te. Dɪ na ki kɔntu, dɪ ki lanyɪranɪ kɔ dwe dɪ na mɛ vara naa wɔɲo kɔɪɪ maama dɪ ma kaani-DI.»

³⁴ Zezi na nɛ ni o lɛri taanu dɔm lanyɪranɪ dɪ wɔbɔɲ-ɲɔna tin, o ma ta dɪd-o o wɪ: «Nmɔ batwari dɪ Wε paari dɔm.»

Kɔ na zɪɪ maɲa kam kɔntu ni, nɔɔn-nɔɔnɔ daa maa kwari sɪ o bwe-o taani.

*Krisi wɔm Wε na tɔɲɪ tin yi Davidi Yuutu mu
(Matiyu 22:41-46, Luki 20:41-44)*

³⁵ Zezi dɛɛn maa wɔ Wɛ-di-kamunu kum ni o bɔri nɔɔna, yi o ta o wɔ: «Wɛ cullu karanyina tiinɔ bam yɛni ba bɔri ni, Kɔsi wɔm Wɛ na tɔŋi tɔn yi Pɛ Davidi dwi tu mu. Ku nan wɔ wanɔ ku taa yi kuntu na? ³⁶ Wɛ Joro kum dɛɛn pɛ Davidi titi ta o wɔ:

<Yuutu Baŋa-Wɛ tagɔ di a Yuutu DI wɔ:

Ba n jɛni amɔ jazɔm ni,

sɔ a laan ki nmu dɔna maama n nɛ kuri ni.>

³⁷ Davidi titi nan na sɔni o bɛŋi Kɔsi wɔm o wɔ o Yuutu tɔn, dibam nan daa wɔ ki ta mu di bɛŋ-o ni Davidi naa daga?»

Zezi na bɔri Wɛ cɔga kam kuntu tɔn, ku ma pa nɔn-kɔgɔ kulɔ na je ku cɛgi tɔn wɔ poli zanzan.

Zezi kaani nɔɔna, sɔ ba yi lwani cullu karanyina tiinɔ bam

(Matiyu 23:1-36, Luki 20:45-47)

³⁸ O daa ta ma bɔri-ba yi o wɔ: «Taá yiri-na á titi di cullu karanyina tiinɔ bam. Bantɔ soe sɔ ba taa zɔɔri gwar-dɔdwaaru, sɔ ba taa beerɔ yi nɔɔna nii-ba. Ba na ve yaga, ba lagɔ sɔ nɔɔna maama taa tui ba zuli-ba mu. ³⁹ Ba na yɛni ba zɔ ba Wɛ-di sɔm, ba lagɔ je-kamunnu mu sɔ ba taa je yigɔ ni. Ba na ve nɔɔnɔ sɔŋɔ sɔ ba di candiɔ, ku yi je-ŋɔŋa jɛgɔ ni mu ba lagɔ sɔ ba taa je da. ⁴⁰ Ba maa yɛni ba ganɔ kadɛnɔ ba jɔŋi kulɔ maama ba na jɔgi tɔn, yi ba kwɛri ba loori Wɛ di bitar-dɔdwaaru, sɔ ku taa nyɔ ni ba yi nɔn-ŋɔna mu te. Wɛ wɔ tiini DI pa bantɔ na cam ku ja gaali.»

Kadɛm na pɛ Wɛ pɛɛri te tɔn
(Luki 21:1-4)

⁴¹ Zezi ma vu o jəni Wε-di-kamunu kum wɔni, jəgə kalɔ daka na zɪgɪ da yɪ nɔɔna dɪ Wε pɛera ka wɔni tɪn tɪkəri nɪ. O maa je o nii nɔɔna bam na ve ba dɪ ba səbiə ka wɔni te tɪn. Nadunə zanzan ma ba ba dɪ səbu zanzan ka wɔni. ⁴² Kadəm wɔdɔŋ na yɪ yinigə tu tɪn ma ja səbu-dal-balwa bale, o ja vu o dɪ da. ⁴³ Zezi na nɛ kuntu tɪn, o ma bəŋi o karabiə bam, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ abam sɪ, kadəm wɔntɔ na yɪ yinigə tu tɪn, o dɪ səbu kɔ dwəni nɔɔna balɔ maama na dɪ da tɪn. ⁴⁴ Bantu maama lɪ ba daari səbiə mɔ tata. Kadəm wɔm nan yɪ yinigə tu mɔ, yɪ o kwe wɔŋo kulɔ maama o na jɪgɪ sɪ o ma yəgi o ni-wɔdiu tɪn o dɪ da.»

13

Lɛɛrv na wɔ ba lvgɔ baŋa te tɪn (Matiyu 24:1-28, Luki 21:5-24)

¹ Zezi laan ma zaŋɪ o nuŋi Wε-di-kamunu kum wɔni. O na maa kɛ tɪn, o karabiə bam dɪdɔa ma ta dɪd-o o wɪ: «Karanyɪna, nii kandwa yantɔ ba na mɛ ba lɔ digə kam tɪn na lana te. Nii ka lɔɔm dɪm na dana te.»

² Zezi ma lər-o o wɪ: «Nmu wɔ nɛ ka na daga te tɪn na? Ka maama nan wɔ ba ka tɔ tɪga nɪ ka cɔgɪ. Kandwɛ daa bá daŋɪ dɪ dɔŋ baŋa nɪ.»

³ Zezi dɛɛn ma vu o jəni Olivi piu kum yuu nɪ, yɪ o tultɔ o na Wε-di-kamunu kum o yigə nɪ. O na je kuntu tɪn, Pɪyɛɛrɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan dɪ Andre yɪranɪ ma vu o te, yɪ ba bwe-o ba wɪ: ⁴ «Maŋa kɔɔ mɔ Wε-digə kam wɔ ba ka cɔgɪ kuntu? Bɛɛ mɔ lagɪ kɔ kɪ maana kɔ brɪ dɪbam, sɪ dɪ lwarɪ nɪ wənu tɪntɔ maama lagɪ tɪ kɪ?»

⁵ Zezi ma læri-ba o wɪ: «Á fɔgi á ci á titi, si á yi pa nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam. ⁶ Bɛɲwaanɪ nɔɔna zanzan wó ba abam te, yi baá ma amɔ yiri ba ma ganɪ abam ba wɪ, bantɔ didɔba didɔba mu yi Krisi wɔm Wɛ na tɔɲi tɪn, yi baá ganɪ nɔɔna zanzan. ⁷ Á wó ba á na tigurə na wɔ abam tɪni dɪm ni, yi á kwəri á ni ka ɲwa tɪni dɪlɔ na baɲwe tɪn ni. Á nan na ni kɔntɔ, si á yi pa fɔɔni zɔ abam. Wəənu tɪm kɔntɔ maɲi si ti ki mu, yi kɔ ta dai lɔgɔ tiim maɲa. ⁸ Dwi wó zanɪ dɪ ki jara dɪ dwi didɔɲ, yi tɪɔ dɪ kɔ dɔɲ wó zanɪ ti magɪ jara. Tɪga dɪ wó sisinɪ je sɪdonnə ni, yi kana dɪ wó ba ka taa wɔ je zanzan ni. Yaara yam kɔntɔ maama nan nyɪ dɪ kaanɪ na sɪɲi o vri pugə yi ka wɔɛ yi cam daa ta wɔ kwaga ni te tɪn mu.

⁹ Á fɔgi á ci á titi, si nɔɔna wó ja abam ba vu ba sanɪ sariya-dirə nakwa tee ni. Ba ta wó ja abam ba magɪ ba Wɛ-di sɪm wɔni. Baá ja abam ba vu ba sanɪ didɛera dɪ pwa tee ni, abam na tɔgi amɔ tɪn ɲwaanɪ. Kɔntɔ mu wó pa á wanɪ á bri-ba Wɛ ciɲa kam. ¹⁰ Kɔ nan fɪn mu si ba da yigə ba tɔɔli Wɛ kwər-ywəɲə kam ba bri dwi maama tiinə, si wɔɲo maama tiim laan yi. ¹¹ Ba na jaanɪ abam ba vu ba sanɪ, si á yi taá liə dɪ á na wó ta kɔlɔ tɪn. Á na wó taá zɪɲi ba yigə ni maɲa kalɔ tɪn, si á laan ɲɔɔni kɔlɔ Wɛ na wó pa abam tɪn. Kɔ dai abam titi mu wó ɲɔɔni, kɔ yi Wɛ Joro kɔm mu wó pa abam kɔlɔ á na wó ɲɔɔni tɪn. ¹² Nɔɔna badonnə wó ja ba titi cɔrrɔ ba ki nɔɔna jɪa ni si ba gɔ-ba. Kwə dɪ wó ki ba biə kɔntɔ dɔɲ. Biə dɪ wó zanɪ ba pa ba ja ba niinə dɪ ba kwə ba gɔ. ¹³ Nɔɔna maama wó ta

culi abam, á na yi a nɔɔna tɪn ɲwaanɪ. Wɔɔɔ maama nan na kɪ pu-dɪa o zɪgɪ kəŋkəŋ sɪ kɔ vu kɔ yi kweelim tɪn, Wɛ wó vrɪ kuntu tu ɲwɪa.

¹⁴ Abam nan wó ba á na wo-lɔŋɔ kulɔ na yi cɔgɪnɔ tɪn na wó ba kɔ zɪgɪ jəgə kalɔ na wɔ maŋɪ sɪ kɔ taa zɪgɪ da tɪn.» (A tɛ abam sɪ wɔɔɔ na karɪmɪ tɪn, sɪ o kwaanɪ o ni kɔ kuri lanyɪranɪ.)

«Abam na nɛ wo-lɔŋɔ kum kuntu, sɪ abam balɔ na zɔvɪ Zude nɪ tɪn kɪ lɪla á nunɪ á duri á vu pweeru yum á səgɪ da. ¹⁵ Nɔɔnɔ nan na wɔ nayuu nɪ, o daa yi tu o zɔ digə sɪ o kwe kulɔkulɔ. ¹⁶ Nɔɔnɔ wɔɔɔ nan na wɔ kara nɪ tɪn, o daa yi joorɪ sɔŋɔ sɪ o kwe o gɔrɔ o zɔ. ¹⁷ Kantɔ maŋa kam nɪ kɔv ta tiini kɔ yi lɛɛrɔ dɪ kaana balɔ na jɪgɪ pwi tɪn, dɪ balɔ na jɪgɪ biə yi ba ɲɔgɪ yɪɪ tɪn. ¹⁸ Nan taá loori-na Wɛ, sɪ cam dɪm kuntu yi ba waarɔ mɪmaŋa nɪ. ¹⁹ Bɛɲwaanɪ yaara yalɔ na lagɪ ya ba da yam kuntu nɪ tɪn wó ta tiini ya camma ya dwe yalɔ na maŋɪ ya kɪ pulim nɪ Wɛ na kɪ lɔgɔ sɪ kɔ ba kɔ yi zɪm tɪn. Yaara yantɔ nan na kɛ, yadonnə daa bá ba nɪnɛnɪ yantɔ te. ²⁰ Baŋa-Wɛ nan na wɔ pɛ yaara yam da yam tri, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wəri. Kɔ nan yi Wɛ tɪtɪ nɔɔna balɔ Dɪ na kuri tɪn ɲwaanɪ mɔ, Dɪ wó pa yaara yam da yam tri.

²¹ Kantɔ maŋa kam nɪ, nɔɔnɔ wɔɔɔ maama na tagɪ dɪ abam o wɪ: «Nii Krisi wɔm Wɛ na tɔŋɪ tɪn, o wɔ yo seeni» naa «o wɔ jəgə kantɔ nɪ», sɪ á yi sɛ kuntu tu. ²² Nɔɔna badaara wó zanɪ ba brɪ nɪ bantɔ dɪdɔa dɪdɔa mɔ yi Krisi wɔm, yi ba yagɪ ba daɪ. Badonnə dɪ wó brɪ nɪ bantɔ mɔ yi Wɛ nijɔŋnə, yi ba yagɪ ba daɪ. Baá kɪ wo-kɪnkagɪla

yalu na wó su nɔɔna tɪn, sɪ ba ya na wai, sɪ ba sɔgɪ Wɛ tɪtɪ nɔɔna balu DI na kuri tɪn. ²³ Á taá cu á tɪtɪ, sɪ a wuuri a ta a brɪ abam mu yɪ wəənu tɪm maɲa daa ta wɔ yi.»

*Nabiin-bu wɔm na wó ba lɔgɔ baɲa te tɪn
(Matiyu 24:29-44, Luki 21:25-36)*

²⁴ «Yaara yam kuntu maɲa na tu ka ke, da yantu wɔni

<wɪa kam laan wó ji nazono tim tim,
cana dɪ daa bá funɪ sɪ pooni taa wɔra.

²⁵ Weyuu wó sɪsɪɲɪ yɪ calɪwɪ sɪm kwəri sɪ tɔ tɪga ni,

yɪ wəənu tɪlɔ maama na wɔ weyuu ni tɪn wó vugimi daani.>

²⁶ Maɲa kam kuntu ni nɔɔna wó na Nabiin-bu wɔm na maa biɪni lɔgɔ baɲa. Oó ta wɔ kunkwəənu wɔni o biɪni dɪ dam, yɪ Wɛ paari-zulə wɔ o tee ni zanzan. ²⁷ O laan wó pa o malesɪ sɪm nuɲɪ sɪ jagɪ sɪ vu lɔgɔ baɲa je maama, ku na yɪ wa-puli dɪ wa-zɔɔri, jazɪm dɪ jagwiə, sɪ la o nɔɔna balu Wɛ na kuri tɪn je maama sɪ kɪ daani.

²⁸ Nan maani-na á nii kapɔrɔ na yɪ te tɪn. Kuntu na yəni ku wɔra ku kwi vɔɔrɔ, á yəni á lwarɪ ni ku twe yadɛ. ²⁹ Ku nan yɪ biɔwɪ mu dɪ á na tu á na wəənu tɪlɔ a na tagɪ a brɪ abam tɪn na wɔra tɪ kia, sɪ á lwarɪ ni maɲa kam laan twe ka ti. ³⁰ A lagɪ a ta cɪga mu dɪ abam sɪ, wəənu tɪm kuntu maama wó ba tɪ wɔra tɪ kia, yɪ zɪm nɔɔna bam ta wɔ tɪgɪ ba ti. ³¹ Weyuu dɪ tɪga baɲa maama wó ba tɪ ke, yɪ amɔ taani dɪm bá ke maɲa dɪ maɲa.

³² Nɔɔn-nɔɔnɔ nan yəri de dɩɩ Nabiin-bu wɔm na lagɩ o joori o ba tɩn, yɩ nɔɔn-nɔɔnɔ yəri de dɩm wɔnɩ maɲa kam o na wó ba tɩn, kɔ na maɲɩ kɔ yɩ We malesɩ sɩm naa Dɩ Bu wɔm tɩtɩ dɩ. Kɔ yɩ a Ko Baɲa-We yɩranɩ mɔ ye. ³³ Á taá fɔɣɩ á cɔ á tɩtɩ, sɩ á yəri maɲa kam o na wó joori o ba tɩn. ³⁴ Kɔ́ ta nyɩ dɩ sɔɲɔ tu na nunɩ sɩ o beeri o vu yigə yigə te tɩn. O ma pa o tɩntɔɲna bam ni sɩ ba taa nii o sɔɲɔ kɔm baɲa nɩ. O ma pa ba nɔɔnɔ maama o tɩtɔɲɩ. O ma ta dɩ ba dɩdɩba, sɩ o taa yɩɩ o manɔɲo kɔm lanyɩranɩ. ³⁵ Abam dɩ maɲɩ sɩ á fɔɣɩ á taá yɩɩ kɔntɔ doɲ mɔ. Benwaanɩ á yəri maɲa kalɔ sɔɲɔ tu wɔm na wó joori o ba tɩn. O wai o tui dɩdaan-ni nɩ naa tɩtɩ kɔnkɔrɔ nɩ, naa tɩ-bra-pɔra nɩ naa wa-puli maɲa nɩ. ³⁶ Kɔntɔ tɩn, o na tu bɩdɩwɩ baɲa nɩ, sɩ o yɩ darɩ abam dɩ á tigi á dɔa. ³⁷ A lagɩ a ta dɩ abam dɩ nɔɔna bam maama nɩ, á maɲɩ sɩ á taá cɔ á tɩtɩ mɔ.»

14

Zwifə bam yigə tiinə na kɩ ni daanɩ sɩ ba gv Zezi te tɩn

(Matiyu 26:1-5, Luki 22:1-2, Zan 11:45-53)

¹ Kɔ deen daari da yale mɔ sɩ Pakɩ candiə kam yɩ. Candiə kam kɔntɔ nɩ mɔ Zwifə bam yəni ba dɩ dɩpe dɩɩ na ba jɩɣɩ dabilɩ tɩn. Zwifə bam kaanɩm yigə tiinə bam dɩ ba cullu karanyɩna tiinə bam maa kwaanɩ ba lagɩ cwəɲə, sɩ ba kɩ swan ba ma ja Zezi ba gv. ² Ba ma ta ba wɩ: «Dɩ nan wɔ maɲɩ sɩ dɩ ja-o candiə kam maɲa nɩ, sɩ kɔ́ pa vuvugə jəni nɔɔna bam tɩtarɩ nɩ.»

*Kaanu wɔdonɔ na zuli Zezi te tɪn
(Matiyu 26:6-16, Zan 12:1-8)*

³ Zezi dɛɛn maa wɔ Betani ni nɔɔnɔ wɔdonɔ sɔnɔ ni, o yiri mu Simɔn. Wɔntu dɛɛn ya yi nanyɔnɔ mu. Zezi na wɔra o di wɔdiu maɔa kalu tɪn, mu kaanu wɔdonɔ tu o te. O maa jigi kunkwɛlɛ ka na su di trali nugɛ kalu yiri na yi naadi tɪn. Nugɛ kam lana yi ka yɛlo cana zanzan. O ma puri kunkwɛlɛ kam ni, o lo nugɛ kam Zezi yuu ni o ma ki-o zulɛ. ⁴ Balu na tɔgi ba wɔra yi ba na tɪn badonnɛ maa ba jigi wɔpolo, yi ba tɛ daani ba wɪ: «Bɛɛ mu yi o cɔgi nugɛ kam kɔntu?» ⁵ Dɪ ya wai dɪ yɛgi-ka dɪ na sɛbu zanzan, ku dwe sɛbu-dala biɛ yatɔ, yi dɪ ma wɛli yinigɛ tiinɛ.» Ba ma tiini ba jigi kaanu wɔm ba nɔɔna di o kɛm dɪm.

⁶ Zezi ma ta di ba o wɪ: «Á yag-o. Bɛɛ mu yi á jig-o á yaara? O na ki amu zulɛ yalu tɪn yi kɛmlaa mu o ki-ni. ⁷ Ku nan na yi yinigɛ tiinɛ, bantɔ wɔra mu di abam maɔa maama, yi á wɔ wani á zɛni-ba maɔa kalu á na lagi tɪn. Ku daari amu nan bá ta wɔra di abam maɔa maama. ⁸ Kaanu wɔntu ki kɔlu o na wai tɪn mu. O na logi nugɛ kam a yira ni tɪn, ku bri ni o wuuri o turi a yira yam mu, si ba laan kwe-ni ba ki. ⁹ A lagi a ta cɪga mu di abam si, ba na wɔ tɔɔli amu kwɛr-ywɛnɛ kam lugu baɔa je sum maama ni tɪn, baá ta kaanu wɔm kɔntu di taani si ba taa guli o gulɛ.»

¹⁰ Zudasi Yiskariyo wɔlu na yi Zezi karabiɛ fugɛ-bale bam wɔ didɔa tɪn laan ma zanɪ o nunɪ. O ma vu Zwifɛ kaanum yigɛ tiinɛ bam te, si o bri-ba cwɛnɛ si ba wani ba ja Zezi. ¹¹ Ba na ni o na

tagi kulɔ tɪn, ba wɔ ma poli zanzan. Ba ma go ni nɪ baá pa-o səbu. O laan maa kwaanɪ o beeri cwəŋə sɪ o ja Zezi o kɪ ba jɪŋa nɪ.

Zezi na di Pakɪ candiə wɔdiu di o karabiə bam te tɪn

(Matiyu 26:17-30, Luki 22:7-23, Zan 13:21-30, 1 Korɛntɪ 11:23-25)

¹² Kɔ ma ba kɔ yi dɛ dɪɔ ba na puli sɪ ba di dɪpɛ dɪɔ na ba jɪgi dabɪɪ dɪ wɔnɪ tɪn. Dɛ dɪm kɔntɔ nɪ Zwifə bam yəni ba gɔɪ pibalɪ mɔ, ba ma di Pakɪ candiə kam. Zezi karabiə bam ma vu ba bwe-o ba wɪ: «Nɪmɔ lagɪ sɪ dí di Pakɪ candiə kam jəgə kɔɔ nɪ mɔ, sɪ dí vu dí ti wɔŋo maama yigə dí pa-m?»

¹³ O ma tɔŋɪ o karabiə bam bale, yɪ o ta dɪ ba o wɪ: «Zaŋɪ-na á vu tɪɔ kɔm wɔ. Á na yi da, nɔɔnɔ wɔdɔŋ wó jeeri abam o na zɪŋɪ kɔɔrɔ dɪ na. Sɪ á da-na o kwaga á vu. ¹⁴ O na zɔ sɔŋɔ kulɔ tɪn, sɪ á dɪ zɔ á ta dɪ kɔ tu nɪ: <Dí Karanyɪna mɔ wɪ, dí ba dí bwe dí nii, digə kalɔ wɔm na wó jəni da dɪ o karabiə bam sɪ ba di Pakɪ candiə kam wɔdiu tɪn wɔ yən mɔ?» ¹⁵ Á na bwe-o kɔntɔ, o laan wó brɪ abam wɛyuu digə. Kaá ta daga lanyɪranɪ, yɪ ka jɪgi wɔŋo kulɔ maama dí na lagɪ tɪn ka wɔnɪ. Ve-na á kwɛ candiə kam wəənu tɪm á ti, sɪ dí laan ba.»

¹⁶ O karabiə bale bam ma zaŋɪ ba vu tɪɔ kɔm wɔ. Ba ma sɪnɪ ba na wɔŋo maama nɪ Zezi na maŋɪ o ta te tɪn. Ba ma kwɛ Pakɪ candiə kam wɔdiu kɔm ba ti.

¹⁷ Tɪga ma ba ka yi. Zezi ma ba o zɔ digə kam dɪ o karabiə fugə-bale bam. ¹⁸ Ba ma jəni sɪ ba di wɔdiu kɔm. Ba na wura ba di tɪn, Zezi laan ma

ta o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mʊ dɪ abam sɪ, abam balʊ na je á tɔgɪ á di dɪ amʊ tɪn wʊ nɔɔnʊ dɪdʊa mʊ lagɪ o yəgɪ amʊ o pa nɔɔna.»

¹⁹ Ba na ni kʊntʊ tɪn, kʊ ma pa ba wʊ cɔgɪ zanzan. Ba maa bwe-o dɪdʊa dɪdʊa ba wɪ: «Kʊ yɪ amʊ mʊ na?»

²⁰ O ma ləri-ba o wɪ: «Kʊ yɪ abam fugə-bale bam wʊ dɪdʊa mʊ. Kʊ yɪ wʊlʊ na tɔgɪ dɪ amʊ o lu zɔŋa dɪdʊa wʊnɪ tɪn mʊ. ²¹ Kʊ nan maŋɪ sɪ amʊ Nabiin-bu wʊm vu a tɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kʊm na maŋɪ kʊ brɪ a taanɪ te tɪn mʊ. Kʊ nan za wʊ ta yɪ lɛɛrʊ mʊ kʊ pa nɔɔnʊ wʊlʊ na wʊ yəgɪ amʊ Nabiin-bu wʊm o pa tɪn. Ba ya na maŋɪ ba wʊ lʊgɪ nɔɔnʊ wʊm kʊntʊ, kʊ ya wʊ ta gara.»

²² Ba na wʊra ba di maŋa kalʊ tɪn, Zezi ma kwe dɪpɛ yɪ o kɪ Wɛ le dɪ ŋwaanɪ. O ma daari o fɔ-dɪ o pa o karabiə bam yɪ o wɪ: «Jɔŋɪ-na, sɪ dɪntʊ yɪ a yɪra mʊ.»

²³ O daa ma kwe tweeru biə sana dɪ zɔŋa, yɪ o kɪ Wɛ le tɪ ŋwaanɪ. O ma kwe o pa-ba, yɪ ba maama nyo. ²⁴ O maa wɪ: «Wo-nyɔɔrʊ tɪntʊ mʊ yɪ a jana kalʊ na lagɪ ka nuŋɪ ka duri sɪ ka ma vrɪ nɔɔna zanzan ba lwarɪm wʊnɪ tɪn. ²⁵ A lagɪ a ta cɪga mʊ dɪ abam sɪ, a daa bá nyo wo-nyɔɔrʊ tɪntʊ, sɪ kʊ taa ve maŋa kam a na wʊ jɔni Wɛ paari dɪm wʊnɪ a daa nyo tɪn.»

²⁶ Ba laan ma leeni ba zuli Wɛ, yɪ ba daari ba nuŋɪ ba vu Olivi piu kʊm yuu.

*Zezi na wuuri o brɪ Pɪyɛrɪ na wʊ vɪ-o te tɪn
(Matiyu 26:31-35, Luki 22:31-34, Zan 13:36-38)*

²⁷ Zezi ma ta dɪ ba o wɪ: «Abam maama wó ba á joori amɔ kwaga nɪ, nɪ Wɛ tɔnɔ kɔm na manɪ kɔ brɪ te tɪn. Wɛ dɛɛn tagɪ Dɪ wɪ:

«Á pa ba gɔ nayɪɔ wɔm,
yɪ o peeni sɪm maama jagɪ.»

²⁸ Kɔ daari, Wɛ na joori Dɪ bi-nɪ, áá da yigə a vu a taa cəgi abam Galile nɪ.»

²⁹ Zezi na tagɪ kɔntɔ tɪn, Pɪyɛɛɪ ma ta o wɪ: «Nɔɔna bam maama na manɪ ba joori nɔm kwaga nɪ, amɔ bá fɔgi a joori nɔm kwaga nɪ.»

³⁰ Zezi ma lər-o o wɪ: «A lagɪ a ta cɪga mɔ dɪ nɔm sɪ, zɪm tɪtɪ dɪntɔ kɔ na wó loori sɪ cɪbwɔ keeri kuni bɪle tɪn, nɔm wó fɔ kuni bɪtɔ nɪ n yəri amɔ.»

³¹ Pɪyɛɛɪ laan ma fɔgi o ta dɪ baari o wɪ: «A brɪ a bá fɔ nɪ a yəri nɔm, kɔ na manɪ kɔ yɪ ba na lagɪ ba gɔ amɔ dɪ nɔm maama mɔ dɪ.»

Zezi karabiə bam maama dɪ ma ta kɔntɔ donɟ.

*Zezi na cɛ dɪ Wɛ-loro te tɪn
(Matiyu 26:36-46, Luki 22:39-46)*

³² Ba laan ma zanɪ ba vu jəgə kadoɟ gaari na wɔra yɪ ba bə-ka nɪ Jesemanɪ tɪn. Zezi ma ta dɪ o karabiə bam o wɪ: «Á taá je yo, sɪ a vu a warɪ Wɛ sɪ a ba.» ³³ O ma pa Pɪyɛɛɪ dɪ Zakɪ dɪ Zan tɔgi dɪd-o ba vu. O wɔ ma tiini kɔ cɔgi zanzan, yɪ o bɪcarɪ dɪ. ³⁴ O ma ta dɪ ba o wɪ: «A wɔ mɔ tiini kɔ cɔgi sɪ kɔ yɪ a tɔnɪ. Á nan taá zɪgi yo, sɪ á warɪ Wɛ sɪ á yɪ zanɪ á dɔ.»

³⁵ O laan ma fɔfɔ o vu daa. O ma vi o yigə tɪga nɪ o loori Wɛ o wɪ, kɔ na wat sɪ cam dɪm kɛ dɪ daar-o. ³⁶ O ma loori Wɛ o wɪ: «Amɔ Ko Baba, nɔm wat wɔɟo maama n kɪa. Nan pa cam dɪlɔ na lagɪ dɪ ba amɔ banɟa tɪn kɛ. Nan kɪ te na yɪ

nmv wubunja tɪn, sɪ n yɪ kɪ amv wubunja na lagu kulv tɪn.»

³⁷ O na loori Wɛ o ti tɪn, o ma joori o vu o karabiə batɔ bam te. O piini ba tigi ba dɔa. O ma ta dɪ Pɪyɛɛɪ o wɪ: «Simɔn, n tigi n dɔ mu na? Bɛɛ mu yɪ n warɪ n ta n niə, sɪ n yɪ zanɪ n dɔ, sɪ kv yɪ maɲa funfun dɪ? ³⁸ Fɔgɪ-na á yɪɪ á tɪtɪ sɪ á taá loori Wɛ, sɪ á yɪ tv manɪm dɪm maɲa nɪ. Bɛɲwaanɪ nanzwənə wubunja lagu sɪ ya sɛ Baɲa-Wɛ, yɪ o yɪra laan bwənə.»

³⁹ O ma yagɪ-ba, yɪ o joori o vu o loori Wɛ, nɪ o ya na manɪ o loori te tɪn. ⁴⁰ O daa ta ma joori o vu o piini ba tigi ba dɔa, dɔɔm na tiini dɪ wai-ba tɪn ŋwaanɪ. Ba maa yəri ba daa na wó ta kulv did-o tɪn. ⁴¹ O daa ma vu o loori Wɛ o kɪ kuni bitɔ, yɪ o joori o ba ba te. O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Á ta tigi á dɔa mu na? Kv manɪ. Nii-na! Maɲa kam yiə, sɪ ba ja amv Nabiin-bu wvm ba kɪ nɔn-balwaarv jɪa nɪ. ⁴² Zanɪ-na sɪ dí vu. Nɔɔnv wvlv na lagu o yəgi-nɪ o pa tɪn maa biina.»

Ba na jaanɪ Zezi te tɪn

(Matiyu 26:47-56, Luki 22:47-53, Zan 18:3-12)

⁴³ Zezi ta na wvra o ŋɔɔnɪ kɔntv tɪn, mv Zudasɪ wvlv na yɪ o karabiə fugə-bale bam wv didva tɪn tu o yɪ o te, yɪ nɔn-kɔgɔ zanzan tɔgɪ did-o kv ba, yɪ ba ze sv-lwaanv dɪ da-lwaanv. Kv yɪ Zwifə bam kaanɪm yigə tiinə bam dɪ ba cullu karanyɪna tiinə bam dɪ ba nakwa bam mv tvɲɪ-ba. ⁴⁴ Zudasɪ ya manɪ o pa kɔgɔ kvm lwarɪ nɪ, o na ve o kukwəri nɔɔnv wvlv tɪn, sɪ ba vu ba ja kɔntv tu, sɪ ba fɔgɪ ba ja-o lanyɪranɪ ba ja viiri.

⁴⁵ O laan ma yoori o vu o yi Zezi te yi o wu: «Karanyina.» O ma daari o kukwær-o. ⁴⁶ Noona bam laan ma yi ba ja Zezi. ⁴⁷ Noona balu na togi ba wu Zezi tee ni tun diduwa ma li o sugu o ma zagi kaanum yuutu wum tuntujnu zwe o go. ⁴⁸ Zezi laan ma bwe kogoo kum o wu: «Abam na kwe sulwaanu di da-lwaanu á ba si á ja amu tun, a yi njwuu nu mu na? ⁴⁹ De maama a yani a wu abam tee ni a bri noona We-di-kamunu kum wuni, yi á ba jaani-ni. Ku nan manji si ku ki kuntu mu, si ku pa kulub na manji ku pupuni We tonoo kum wuni tun suni ku ki.»

⁵⁰ O karabiæ bam maama na ne kuntu tun, ba ma duri ba viiri ba daar-o.

⁵¹ Non-dunjo kudon ya wura, o na togi Zezi. O ya kukwæri gar-jali yirani mu. Ba ma kwaanu si ba ja-o. ⁵² O ma vri o titi o daari o goro kum o yagi o pa-ba, yi o duri kalambolo o viiri.

Ba na di Zezi taani te tin
(*Matiyu 26:57-68, Luki 22:54-55,63-71, Zan 18:12-14,19-24*)

⁵³ Ba ma ja Zezi ba vu kaanum yuutu wum soho. Zwifæ kaanum yigæ tiinæ bam di ba cullu karanyina tiinæ di ba tuu kum nakwa bam maama ma gilimi daani jagæ kam kuntu ni.

⁵⁴ Piyæeri ma dali o togi ba kwaga o da o vu o yi kaanum yuutu wum soho. O ma zu o jeni di soho kum tuntujna bam o togi o weeri mini.

⁵⁵ Zwifæ bam kaanum yigæ tiinæ bam di ba saruya-diræ nakwa kogoo kum maama maa kwaanu si ba na cwænjæ kalu ba na wu da da ba ma sanji Zezi si ba laan pa ba gu-o tun. Ba ma kwaanu taan ba ga. ⁵⁶ Noona zanzan ma zani ba

fɔ vwan ba pa-o, yɪ ba na tɛ ba wɪ o kɪ wænu tɪɪ
 tɪn ba tɔɣɪ daani. ⁵⁷ Nɔɔna badonnə dɪ daa ma
 zaɲɪ ba fɔ vwan ba pa Zezi ba wɪ: ⁵⁸ «Dɪbam
 ni nɔɔnɔ wɔntɔ na tagɪ o wɪ, oó magɪ Wɛ-di-
 kamunu kɔntɔ nabiinə na lɔɣɪ tɪn o dɪ tɪga nɪ, yɪ
 o joori o ma da yatɔ o lɔ kadoɲ, yɪ kɔ daɪ nabiinə
 mɔ wó lɔ-ka.» ⁵⁹ Nan dɪ nɔɔna bam na maɲɪ ba
 tɛ kɔntɔ dɪ tɪn, ba niə daa ta ba tɔɣɪ daani.

⁶⁰ Kaanɪm yuutu wɔm laan ma zaɲɪ ba maama
 tɪtari nɪ, yɪ o bwe Zezi o wɪ: «Nɔɔna bantɔ na
 tagɪ kulɔ ba pa nmɔ tɪn, nmɔ ba jɪɣɪ taani sɪ n
 ləri na?»

⁶¹ Zezi maa cɪm yɪ o wɔ ləri kulɔkulɔ. Kaanɪm
 yuutu wɔm ma joori o bwe-o o wɪ: «Nmɔ mɔ yɪ
 Krisi wɔm Wɛ na tɔɲɪ tɪn na? Nmɔ mɔ yɪ Baɲa-
 Wɛ dɪɪɔ dɪbam na zuli tɪn Bu wɔm na?»

⁶² Zezi ma ləri o wɪ: «Ɛɛn, amɔ mɔ kɔntɔ. Nan
 taá ye-na nɪ, á wó ba á na Nabiin-bu wɔm na je
 Dam-fɔrɔ Tu Baɲa-Wɛ jazɪm nɪ, yɪ á ta wó na-
 o o na nuɲi wɛyuu nɪ o maa bɪnɪ kunkwænu
 wɔnɪ.»

⁶³ Kaanɪm yuutu wɔm na ni kɔntɔ tɪn, o ma
 zaɲɪ o kaari o tɪtɪ gɔrɔ, sɪ kɔ brɪ nɪ o wɔ tiini
 kɔ cɔɣɪ dɪ Zezi taani dɪm. O ma ta o wɪ: «Dí
 daa ba lagɪ maana tiinə sɪ ba ɲɔɔnɪ o taani dɪm.

⁶⁴ Abam maama maɲɪ á ni o na ɲɔɔnɪ o twɪ Wɛ,
 o paɪ o dɪ Wɛ ma daani mɔ. Kɔntɔ tɪn, abam wɪ
 bɛɛ mɔ?»

Ba maama ma ləri ba wɪ, o maɲɪ sɪ o tɪ mɔ.

⁶⁵ Ba badaara ma twɪ lileeru ba yagɪ o yɪra nɪ.
 Ba ma kwe gɔrɔ ba ma pu o yiə, yɪ ba daari ba
 mag-o dɪ jagulə yɪ ba wɪ: «Lwari n brɪ dɪbam

wulɔ na magi-m tɪn.» Pamaŋna bam ma jɪg-o ba maga.

Piyɛɛri na sɪni o vin Zezi te tɪn

(Matiyu 26:69-75, Luki 22:56-62, Zan 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piyɛɛri ya daa ta tɔgi o je kunkɔlo kum ni. Kaanɪm yuutu wum sɔŋɔ tintɔŋ-kana ma ba ka tɔgi da ka maa kea. ⁶⁷ O ma na Piyɛɛri na je o weeri mini. O ma fɔgi o nii-o lanyiranɪ, yi o wɪ: «Nmɔ dɪ tɔgi dɪ Nazaretɪ tu Zezi mɔ.»

⁶⁸ O ma fu o wɪ: «A yəri wonjo kulɔ n na tɛ tɪn. A ba ni kɔ kuri.» O ma zanɪ o nunɪ o vu manɔŋo ni. Cɪbwɪɔ ma da kɔ keeri.

⁶⁹ Tintɔŋ-kana kam daa ma na-o. O daa ta ma ta dɪ nɔɔna balɔ na zɪgi da tɪn o wɪ: «Nɔɔnɔ wɔntɔ tɔgi o yi Zezi kɔgɔ kum wɔ didɔba mɔ.»

⁷⁰ O daa ma fu o wɪ, o dai ba wɔ nɔɔnɔ.

Kɔ na kɪ fun tɪn, nɔɔna balɔ na zɪgi da tɪn ma ta dɪ Piyɛɛri ba wɪ: «Nmɔ sɪni n yi ba wɔ didɔba mɔ. Nmɔ dɪ yi Galile tu mɔ.»

⁷¹ O laan ma sɔɔli o pa o titɪ, sɪ kɔ taa yi ni cɪga mɔ o taga, yi o wɪ: «A bri a yəri nɔɔnɔ wulɔ á na tɛ o taanɪ tɪn.»

⁷² O na tagɪ kuntɔ tɪn, cɪbwɪɔ laan ma da kɔ keeri kɔ kɪ kuni bile. Piyɛɛri laan ma guli Zezi ya na tagɪ kulɔ did-o o wɪ: «Kɔ na wɔ loori sɪ cɪbwɪɔ keeri kuni bile tɪn, nmɔ wɔ fu kuni bitɔ ni n yəri amɔ.» O na guli kuntɔ tɪn, o wɔ ma tiini kɔ cɔgi zanzan, o ma zanɪ o nunɪ yi o keerə.

15

Pilatı na bwe Zezi taanı te tın
(Matiyu 27:1-2,11-26, Luki 23:1-5,13-25, Zan
18:28—19:16)

¹ Tıga na tu ka pɔɔri titutu tın, Zwifə kaanım yigə tiinə bam dı ba tıɔ kum nakwa bam, dı ba karanyına tiinə bam dı ba sariya-dirə nakwa kɔgɔ kum maama ma ba ba kɪ ni daanı. Ba ma pa ba ja Zezi ba vɔ, yɪ ba ja-o ba vu ba kɪ gɔvırma tu Pilatı jıɲa nı. ² Pilatı ma bwe-o o wɪ: «Nmɔ mu yɪ Zwifə bam pɛ wɔm na?»

Zezi ma lər-o o wɪ: «Mɔ ka da n taga.»

³ Zwifə kaanım yigə tiinə bam ma tiini ba maɲı wəənu zanzan ba pa-o. ⁴ Pilatı ta ma joori o bwe-o o wɪ: «Nmɔ ba lagı n ləri ba taanı dım na? Nmɔ wɔ ni ba na ɲɔɔnı kulɔ maama ba pa nmɔ tın na?»

⁵ Zezi daa ta ma wɔ ləri ba taanı dım dıɔdɔɔ. Ku ma pa Pilatı tiini o yɪ yəəu did-o.

⁶ Bını maama Pakı candiə kam maɲa na yəni ka yɪ, gɔvırma tu yəni o lı pıɔnɔ didɔɔa mu o pa nɔɔna bam, nıneeni bantɔ na lagı wɔɔɔ tın. ⁷ Pıɔnɔ wɔɔɔn dɛen maa wɔra, o yırı mu Barabası. Ba dɛen ya pı-o dı balɔ na wəli daanı ba kɪ jara dı ba tıɔ kum yigə tiinə yɪ ba gɔ nɔɔnɔ tın mu. ⁸ Nɔɔna bam ma ba ba la kɔgɔ, yɪ ba ta dı Pilatı sɪ o lı pıɔnɔ didɔɔa o pa-ba, nı o na yəni o kɪ te tın. ⁹ Pilatı ma bwe-ba o wɪ: «Á lagı sɪ a lı Zwifə bam pɛ wɔm mu a pa abam na?» ¹⁰ O dɛen bwe-ba kɔntɔ, beɲwaanı o ye nı ku yɪ wɔ-guru ɲwaanı mu kaanım yigə tiinə bam ya jaanı Zezi ba kɪ o jıɲa nı.

11 Kaanum yigə tiinə bam ma sugi non-kogɔ kum, ba pa ba ta di Pilati ni ba lagi si o yagi Barabasi mu o pa-ba. 12 Pilati laan ma bwe-ba o wi: «Si wɔɔ ʼa na bə-o ni Zwifə bam pɛ tin, abam lagi si a ki-o ta mu?»

13 Ba ma kaasi banja banja ba wi: «Pa-o tɔɔn-dagara banja ni n gu.»

14 O ma joori o bwe-ba o wi: «Wɔɔntɔ cɔgi bɛɛ mu?»

Ba laan ma tiini ba kaasi banja banja ba wi: «Pa-o tɔɔn-dagara banja ni n gu.»

15 Pilati maa lagi si o pa kogɔ kum wɔ poli. Kɔntɔ ŋwaanɔ o ma pa ba puri Barabasi ba yagi. O daari o pa ba magi Zezi di balaara, yi o pa-ba cwəŋə si ba ja-o ba vu ba pa tɔɔn-dagara banja ni ba gu.

Ba na jaani Zezi ba vu ba pa tɔɔn-dagara banja ni te tin

(Matiyu 27:27-56, Luki 23:26-49, Zan 19:2-3,17-30)

16 Pamaŋna bam laan ma ja Zezi ba vu ba zu gɔvirma tu Pilati sɔŋɔ kum kunkɔɔ. Ba ma pa pamaŋna bam kogɔ kum maama gilimi da, 17 yi ba pa o zu gwar-sɔŋɔ. Ba ma daari ba kwe sabari ba ma sɔ yipugə ba pu o yuu ni. 18 Ba laan maa ki ni ba zul-o mu te yi ba wi: «Zwifə bam pɛ, dɔnle.» 19 Ba maa jigi miu ba lɔɛ o yuu ni, yi ba twi lileeru ba yagi o yira ni. Ba ma kuni doonə o yigə ni, yi ba ki ni ba zul-o mu te. 20 Ba na yaali yaal-o ba ti tin, ba ma li gwar-sɔŋɔ kum, yi ba joori ba zu-o o titi gɔɔɔ kum. Ba laan ma ja-o ba nunji ba vu si ba pa tɔɔn-dagara banja ni ba gu.

²¹ Ba na maa ke tɪn, ba ma na nɔɔnɔ wɔdon, o yiri mu Simɔn. O nunji Sireeni mu. Wɔntu mu yi Alesandri di Rufusi ko. O deen ya nunji kara mu o ba o yi tu wɔ o maa kea. Pamaɲna bam na ne-o tɪn, ba ma fi-o si o kwe tɔn-dagara kam o zɪni si ba vu. ²² Ba ma ja Zezi ba vu ba yi jəgə kalu ba na bə ni Goligota tɪn. Yiri diɲ kɔntu kuri mu Yukol-pua piu. ²³ Ba na yi da tɪn, ba ma ki sana kalu na gwaanɔ di liri silu yiri na yi Miiri tɪn, ba pa Zezi si o nyɔ. O ma wɔ se o nyɔ.

²⁴ Ba laan ma ja-o ba pa dagara kam baɲa ni. Ba ma kwe o gwaaru tɪm si ba maɲi ba pa daani. Ba ma ta jɔɔ si ba nii, wɔɔ mu wɔ twəri kulɔ o na lagi tɪn. ²⁵ Ba na pag-o maɲa kalu tɪn yi tituti luu nɔgɔ maɲa ni mu.

²⁶ Ba ma pɔpɔni tɔnɔ, si ku bri kulɔ o na cɔgi yi ba gu-o tɪn, ba tani tɔn-dagara kam yuu ni. Ba pɔpɔni ba wɔ:

«Wɔntu yi Zwifə bam pe mu.»

²⁷ Ba ma ja ɲwɪna bale di ba pa dagari sidonnə baɲa ni. Ba ma cwi diduɔ Zezi jazim ni. Wɔwɔm maa wɔ o jagwiə ni. [²⁸ Kɔntu ma pa kulɔ na pɔpɔni We tɔnɔ kɔm wɔni tɪn suni ku ki, ni ku na wɔ: «Ba wəl-o di nɔn-balwaarɔ mu, ku ma pa nɔɔna nii-o ni nɔn-balɔɔ te.»]

²⁹ Nɔɔna balu na tɔgi da ba ke tɪn maa niə, yi ba gɔgɔsi ba yuni ba twi-o. Ba ma yáal-o yi ba wɔ: «Nii. Nmɔ ya na buɲi si n ciɔgi We-di-kamunu kɔm mu n di tɪga ni, si n daari n ma da yatɔ n joori n fɔgi n lɔ-ka tɪn, ³⁰ laan nan vri n titi n tu dagara kam yuu ni si dí nii.»

³¹ Zwifə kaanum yigə tiinə bam dı ba cullu karanyına tiinə bam dı maa twı-o ba brı daanı ba mwana. Ba maa te daanı ba wı: «O yəni o vrı nɔɔna badonnə ɲwıa, yı o laan warı o titı ɲwıa o vrı. ³² O brı o titı nı o yı Krisi wɔm Wε na tɔɲı tın, dı Yıstrayelı dwi tiinə pε. O nan tu dagara kam yuu nı lele sı dı nii. Dı na nε kɔntɔ, dı laan wó sε-o.»

Nɔɔna balɔ ba na pagı dagarı sım baɲa nı ba wəli da tın dı maa jıg-o ba twıa.

³³ Kɔ ma vu kɔ yı maɲa kam wε na tu dı yı yuparı baɲa nı tın. Lɔgɔ kɔm maama ma ba kɔ ji lim kɔ vu kɔ yı wε-guni maɲa nı. ³⁴ Kɔ na kı nıɲɛnı luu batɔ te tın, Zezi laan ma kaası baɲa baɲa dı kwər-dıa o wı: «Eli, Eli, lɛma sabakıtani?» Taanı dıntɔ kuri mɔ: «Amɔ Wε, amɔ Wε, bεε mɔ kı yı n yagı amɔ?»

³⁵ Nɔɔna balɔ na zıgı da yı ba ni taanı dım tın badaara maa wı: «Cəgi-na. O lagı o bəɲi Eli mɔ sı o ba.» ³⁶ Ba dıdɔa laan ma duri o vu o kwe sıpɔɔ o dı sa-nywana wɔntı, o kı-kɔ miu ni nı o vu o te o pa Zezi sı o nyo. O daarı o wı: «Yagı sı dı cəgi dı nii, Eli wó ba o pa o tu dagara kam yuu nı na?»

³⁷ Zezi laan ma kaası baɲa baɲa, yı o daarı o pa o siun ti.

³⁸ Zezi na tıgı kɔntɔ tın, gɔrɔ kɔlɔ ba na ləgi ba ma cı Wε-di-laa kɔm tın ma kaarı bıle, kɔ zıgı baɲa nı kɔ tu kɔ kwaarı tıga. ³⁹ Pamaɲna bam yigə tu wɔlɔ na zıgı Zezi yigə nı tın ma na o na kaası yı o daarı o tı te tın. O na nε kɔntɔ tın, o maa wı: «Nɔɔnɔ wɔntɔ ya sıntı o yı Baɲa-Wε Bu mɔ.»

⁴⁰ Kaana badonnə maa togi ba wura, ba ma zigi yigə yigə ba niə. Mari wulb na nunji Magidala tin maa wu ba woni, didaani Mari wulb na yi Zaki kukulə di Zuzesi nu tin. Salomi di maa togi o wura. ⁴¹ Kaana bantv deen ya togi di Zezi Galile ni mu, yi ba yəni ba tɔni ba zən-o. Kaana badaara zanzan di maa wura, ba ya na togi did-o ba ba Zeruzalem.

*Ba na ki Zezi booni woni te tin
(Matiyu 27:57-61, Luki 23:50-56, Zan 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Nɔɔnɔ wudonɔ deen mu wura, o yiri mu Zuzefu, o na nunji Arimatɔ. O yi Zwifə bam nakwa kɔɔ kum yigə tu didva, yi nɔɔna pa-o zulə. O maa jigi tɔna ni We paari dum wu ba nɔɔna titari ni. De dum ba na gv Zezi tin maa yi de dilv Zwifə bam na manɔ si ba ti ba yigə ba siun de dum nwaani tin. Tɔga na yi, mu ba siun de dum pulim. Kuntv nwaani Zuzefu ma ki pu-dia, yi o zanɔ o vu Pilatɔ te o loor-o cwəŋə, si o kwe Zezi yira yam o ki. ⁴⁴ Pilatɔ na lwarɔ ni Zezi manɔ o ti tin, mu kv su-o lanyiranɔ. O ma tɔni nɔɔna si ba vu ba bəni pamanɔ bam yigə tu wum si o ba. O na tu tin, o ma bwe-o si o nii, Zezi sunɔ o ti mu na. ⁴⁵ O na lwarɔ ni o tigi tin, o ma se si Zuzefu vu o kwe o yira yam o ki. ⁴⁶ Zuzefu ma nunji o vu o yəgi gar-jali dilv na lana tin. O ma vu o pari Zezi yira yam dagara kam yuu ni. O ma kwe gɔɔ kum o ma pipir-o, yi o daari o ja vu o tɔni piu booni woni. Dintv yi yibeeli dilv ba deen na lugi-di piu yira ni tin mu. O laan ma bibili kandwe-pulogɔ o ma pu booni dum ni. ⁴⁷ Mari wulb na nunji Magidala di

Mari wɔlɔ na yɪ Zɔzɛstɪ nu tɪn maa zɪgɪ ba nii o na tiŋi Zezi yɪra yam mɛ tɪn.

16

Zezi na bi o yaɣɪ tɔvɔnɪ te tɪn

(Matiyu 28:1-8, Luki 24:1-12, Zan 20:1-10)

¹ Ba siun dɛ dɪm ma ba dɪ kɛ. Mari wɔlɔ na nuŋi Magɪdala dɪ Mari wɔlɔ na yɪ Zakɪ nu tɪn dɪ Salomɪ ma zaŋɪ ba nuŋi ba vu ba yɛgi trali nugə, sɪ ba ma turi Zezi yɪra yam. ² Dɛ dɪlɔ na saŋɪ siun dɛ dɪm tɪn, ba maa zaŋɪ ba go tɪga dɪ wɛ wɔra dɪ pulə, ba vu yibeeli dɪm jəgə kam. ³ Ba na maa ve tɪn, ba ma bwe daanɪ ba wɪ: «Wɔɔ mu wɔ bibili kandwɛ dɪlɔ na pɪ yibeeli dɪm ni tɪn o yaɣɪ daa ni o pa dɪbam?» ⁴ Kandwɛ dɪm na yɪ kamunu tɪn mu te ba ŋɔɔnɪ kɔntɔ. Ba na yɪ jəgə kam tɪn, ba ma fɔgɪ ba nii ba na dɪdaanɪ kandwɛ dɪm bibili dɪ tigi daa ni. ⁵ Ba ma vu ba zɔ bɔɔnɪ dɪm wɔ. Ba na zɔ tɪn, ba ma na nɔn-dɔŋɔ, kɔ na je ba jazɪm seeni. O zɔ gwar-pɔŋɔ dɪdɔrɔ mu. Ba na nɛ-o tɪn, kɔ ma pa ba yɪra sɔɔrɪ. ⁶ O ma ta dɪ ba o wɪ: «Á yɪ taá kwarɪ fɔvɔnɪ. Abam lagɪ sɪ á na Nazaretɪ tu Zezi wɔlɔ ba na jaanɪ ba pa tɔvɔn-dagara kam baŋa ni ba gɔ tɪn mu. O nan tɛri yo. O joori o bi. Nii-na ba ya na tiŋi o yɪra yam mɛ tɪn. ⁷ Nan ve-na á ta dɪ Pɪyɛɛrɪ dɪ Zezi karabiə bam maama ni, o lagɪ o da yigə o vu o taa cəgi abam Galile ni. Dáanɪ mu abam wɔ vu á na-o. Kɔvɔ kɪ ni o na maŋɪ o ta kɔlɔ o brɪ abam tɪn.»

⁸ Kaana bam na ni kɔntɔ tɪn, fɔvɔnɪ maa pa ba yɪra sai, yɪ ba wɔbɔŋa vugimi. Ba ma nuŋi bɔɔnɪ dɪm wɔnɪ ba duri ba kɛ. Fɔvɔnɪ na jɪgɪ-ba kɔntɔ

yɪ ba maa ve tɪn, ba ma wɔ tagɪ kɔlɔ na kɪ tɪn ba brɪ nɔɔn-nɔɔnɔ.

*Zezi na brɪ o tɪtɪ nɔɔna badonnə te tɪn
(Matiyu 28:9-10,16-20, Luki 24:13-53, Zan
20:11-23, Tɪtɔŋa Tɔnɔ 1:6-11)*

[⁹ Dɛ dɪm Zezi na bi tɪtɪtɪ tɪn maa yɪ dɛ dɪlɔ na saŋɪ Zwifə bam siun dɛ dɪm tɪn. O na bi tɪn, o ma puli o brɪ o tɪtɪ Mari wɔlɔ na nuŋɪ Magɪdala tɪn tee nɪ. Wɔntɔ mɔ yɪ kaanɪ wɔlɔ o ya na zəli ciciri sɪrpe o yɪra nɪ tɪn. ¹⁰ Mari laan ma vu o ta o brɪ balɔ ya na tɔŋɪ dɪ Zezi tɪn. O yɪ ba te dɪ ba wɔrɔ cɔŋɪ zanzan yɪ ba keerə. ¹¹ Ba na ni nɪ Mari wɪ, Zezi joori o bi o ŋwɪ yɪ wɔm na-o tɪn, ba wɔ sɛ o taanɪ dɪm.

¹² Kɔ kwaga seeni, Zezi ma ləni o yibiyə yɪ o brɪ o tɪtɪ o karabiə bale. Ba ya nuŋɪ Zeruzalem mɔ ba maa ve tɪ-balaŋa kadoŋ. ¹³ Ba na nɛ-o tɪn, ba ma joori ba vu Zeruzalem ba ta ba brɪ ba donnə karabiə bam. Ba maa daa ta wɔ sɛ nɪ kɔ yɪ cɪga.

¹⁴ Kɔntɔ kwaga nɪ, Zezi laan ma ba o brɪ o tɪtɪ o karabiə fugə-dɪdɔa kam, ba na wɔra ba di wɔdiu maŋa kalɔ tɪn. O ma kaanɪ-ba dɪ ba wɔbɔŋa na muri yɪ ba wɔ sɛ Wɛ cɪga kam tɪn, bɛŋwaanɪ ba vɪn sɪ ba sɛ balɔ na tagɪ ba brɪ-ba nɪ wɔntɔ joori o bi yɪ ba na-o tɪn.

¹⁵ O laan ma ta dɪ ba o wɪ: «Zaŋɪ-na á vu lɔgɔ baŋa je maama, sɪ á tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam á brɪ nabiinə maama. ¹⁶ Wɔlɔ maama na kɪ o wɔ-dɪdɔa dɪ amɔ yɪ o daari o pa ba miis-o na wɔnɪ Wɛ ŋwaanɪ tɪn, Wɛ wó vɪ kɔntɔ tu ŋwɪa. Kɔ daari balɔ maama na wɔ sɛ tɪn wó ga bɔra yɪ ba na cam Wɛ tee nɪ. ¹⁷ Balɔ na sɛ amɔ tɪn wó wanɪ ba taa kɪ wo-kɪnkagɪla yalɔ na brɪ Wɛ

dam tun. Baá da amɔ yurɪ ɲwaanɪ ba zəli ciciri nɔɔna yira nɪ. Baá ta ɲɔɔnɪ ta-ge. ¹⁸ Ba na jaanɪ bɪsankwɪ dɪ ba jɪa, sɪ bá kɪ-ba kulɔkɔlɔ. Ba na nyɔɔɔɔ conɔ, kɔ bá kɪ-ba kulɔkɔlɔ. Ba na danɪ ba jɪa yawɪna baɲa nɪ, baá na yazurə.»

¹⁹ Dí Yuutu Zezi na ɲɔɔnɪ o brɪ-ba kɔntɔ tun, Wɛ laan ma pa o zanɪ o di Dɪ sɔɲɔ. O ma vu o jəni Baɲa-Wɛ jazum nɪ. ²⁰ O na diini Wɛ-sɔɲɔ kɔntɔ tun, o karabiə bam ma nunɪ ba vu ba beeri je maama nɪ ba tɔɔlɪ Wɛ kwərə kam ba brɪ nɔɔna. Dí Yuutu wɔm maa wɔ ba tee nɪ o tɔɲa. O ma pa-ba dam sɪ ba taa kɪ wo-kɪnkagɪla, sɪ kɔ brɪ nɪ o taanɪ dɪlɔ ba na brɪ tun sɪnɪ dɪ yɪ cɪga.]

Wε Tɔno dɪ kasum

Kasem (Kassem): Wε Tɔno dɪ kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9